

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 23 (6987-6988)
1999 йил 8 июнь, сешанба

Сотувда эркин
нархда

Бизга ибрат бўлинг, катталар!

Қанчалик ачинарли бўлмасин, табиат олдида ожизлигимиз ҳақиқат. Яқинда Украина конларидан бирида рўй берган табиий офат ўнлаб инсонларнинг умрига яқун ясади. Кондаги ҳозирги вазият ҳақидаги хабарни тингларканман, яқин кишини оғир аҳволда кўрган аёлнинг кўз ёшлари мени ларзага солди. Айрилиққа чидай олмаган аёл ҳушидан кетиб йиқилди...

Йиллар мобайнида бирга яшаб келаётган яқин кишини, туғишганларидан айрилиш нақадар оғир дард. Шу ҳақда мулоҳаза қиларканман, бир нарсани сира тушуна олмайман. Кўпинча билиб-билмаган ҳолда дилга яқин кишимизни хафа қилиб қўямиз. Ёки улар қилиб қўйган хатоларни кечира олмаймиз. Бу ҳаётга биз эндигина кириб келаямиз. Аммо ўзларини тутиб олган ҳаётнинг паст баландини тушуна билладиган одамлар ҳам бир-бирларидан ранжиб юришганини баъзида гувоҳи бўламиз. Ахир ҳозир ҳаётлик пайтларида уларни асраб-авайлаб, ҳурматини жойига

қўйиш керак эмасми? Уларга нисбатан бағри кенглик қилсак, уларнинг умрларига ўн йиллар қўшилиб кетмайдими? Биз тарбиявий соат деб атайдиган оилавий суҳбатларимиздан бирида онам ўзимни ёдимдан "чиқиб кетган воқеани бизга" мен ва укаларимга гапириб бергандилар. Жуда кичкиналимизда анча шўх бўлганман шекилли, кўпроқ мени қийиб беришар экан. Шунда мен улардан беркиниб олганча, хўнг-хўнг йиларканман. Ойимлар мени топиб олгач, юпатар эканлар. Шунда мен «Мени қийганингиз учун эмас, сизни хафа қилиб қўйганим учун йиғлаяпман», — деган эканман. Онамларни ҳаяжонга солган бу ибратли воқеани кўпчилик билан ўртоқлашгим келди. Мени буважонимлар (Аллоҳ раҳмат қилсин) отамларга шундай деган эканлар:

— Ўғлим, инсон боласи хато қилмай илож йўқ. Мен табиатан вазмин, бировни дилини оғритмайдиган одам бўлсам ҳам, биров мени хафа қилса, кечиршим қийин бўларди. Хафа қилган одамга бир нарса демасам-да, анчагача ундан ди-

лим ранжиб юрардим. «Аллоҳ, бу банданг мени кўра билиб дилимни оғритди. Ўзинг жазосини бер, дердим. Энди афсус қиламан. Агар биров дилимни ранжитса, худодан уни ҳам гуноҳидан ўтишни сўрайман». Ўзи ранжиб турган одамни гуноҳидан ўтишни сўраш учун инсон қанчалик олийжаноб бўлиши керак, шундай эмасми?

«Баъзан одам ҳаётда турғи йўлга ўтиб олиши учун яхши инсонларнинг биргина сўзи ҳам катта ибрат бўлиши мумкин. Буважизнинг бу сўзлари ҳам бутун умрга татигулик ибрат бўла олади», дейдилар онам.

Ҳаётда бир умр биз билан ҳамнафас бўладиган ота-она, ака-ука, опа-сингил, қўни-қўшниларимизга нисбатан шундай оқибатли, меҳр-мурувватли бўла оламизми? Бу борада сиз катталар бизга ибрат бўла оласизларми?

Севара ЖҲРАЕВА,
Тошкент шаҳар, 236-мактабнинг
9-«А» синф ўқувчиси.

ИСМИМ ЖИСМИМГА МОС БЎЛСИН

Мана таътилнинг ҳам биринчи оғи бошланди. 1 июнь — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни ҳам туманимизда жуда яхши нишонланди. Телевизор экранлари ҳам фақат болалар учун курсатувлар берди, десам муболага бўлмайди. Шундай бахтли болалик даврини бошдан кечираётганимизни дил-дилдан ҳис қилдик. Бу даврнинг қадрига етишимиз керак. Ўқиб-ўрганиш, касб-хунар эгаллаш бизнинг бурчимиздир.

Ота-онам ҳам менга Манзура деб исм қўйган. «Қизимизнинг ҳар бир қилган иши, айтган сўзи атрофдагиларга манзур бўлсин», дея ният қилган. Мен ҳам уларнинг ишончларини оқлашга ҳозирданоқ ҳаракат қилаяпман.

Фурсатдан фойдаланиб, меҳрибон онажонимни Аёллар йили билан қўтлайман. Бизнинг бахтимизга доимо оналаримиз соғ-саломат бўлишсин.

Манзураҳон ЙҮЛДОШЕВА,
Андижон вилояти, Андижон туманидаги,
18-ўрта мактабнинг 5-синф битирувчиси.

ФАҚАТ УСТОЗЛАР УЧУН

Наманган туманидаги барча таълим муассасалари республикамизда биринчи бўлиб, тўлиқ таъмирдан чиқарилиб, ўз ўқувчиларини кутиб олишга тайёр бўлди. Поп туманидаги 50-лицейда «Маънавият ва маърифат» музейининг ташкил қилиниши ҳам, Косонсой туманининг сўлим оромгоҳларида 700 га яқин вилоят ўқитувчиларининг фарзандлари Ёзги ҳордиқ чиқаришлари ҳам ўзгаларга яна бир ибратдир. Яна бир янгилик: Вилоят халқ таълими ходимларининг паспорти жорий этилди. Мазкур паспортда ўқитувчининг оммавий аҳборотлардан, бадий адабиётлар ва қўлланмалардан фойдаланиши, маънавий ва маърифий қарашлари ва бошқа маълумотлар киритилган.

Ботиржон ҒАФУРОВ,
Андижон шаҳар, Шимолий кичик даҳа.

МАКТАБИМ — СЕНИ СОҒИНГҲУМ!

Мана, ўқувчилар дилига хис-ҳаяжон тўлдириб турган сўнгги кўнгирак садолари ҳам янгради. 11-синфни битириш арафасида турган ўқувчилар тутишди гулдаста эмас, балки қалбларидан шу йиллар мобайнида ундирган энг ноёб, энг нафис, энг гўзал гуллари ни тутдилар. Юрак туғендан сараланган бу нафис гуллар — устозларнинг 11-йиллик меҳнатлари туфайли шундай

нафис ва гўзал бўлиб унган. Устозларнинг меҳнатларини таърифлашга тил ожиз албатта. Уларни қалб туғендан отилиб чиқаётган энг гўзал сўзлар билан таърифласак ҳам озлик қилади. Бизга худди иккинчи уйимиздек бўлиб қолган азиз бу даргоҳни ташлаб кетиш нақадар оғир. Лекин, вақт олий ҳакам, дейдилар. Балки куни келиб, биз ҳам мана шу азиз даргоҳимизга қайтадан ўқитувчи бўлиб қайтиб келиб,

ҳажжи болажонларга дарс берармиз...

Куни келиб, кимдир шоир, ишчи ёки... шифокор бўлар, лекин ўқувчилик даврларини сира ҳам ёдимиздан чиқармаймиз.

Азиз тенгдошлар, битирувчилар! Сизларни мана шу ёддан чиқмас, энг гўзал байрам, сўнгги кўнгирак билан қўтлайман. Келгуси ишларингизда сизларга омад ва яна омад ёр бўлсин!

Сожида ҚУДАБОВЕВА,
Тошкент шаҳар,
Акмал Икромов
туманидаги
203-ўрта мактабнинг
11-синф ўқувчиси.

ВАТАН ЎЗИ НИМА БУ?

Ватан — киндик қонимиз тўкилган, шодлик ила қайгуларимиз ўтган ер. Ватан — менинг уйим ва ҳаётим. Тақдирим белгиланган ер.

Шундай қуёшли ҳур Ўзбекистонда ўсиб улғаярканман, қайга борсам фахрланиб юраман. Ҳар бир қарич ерини кўз қорачигимдек асраб авайлайман. Юртимизни гуллаб-яшнашига, бундан ҳам фаровон бўлишига биз ёшлар ўз хиссамизни қўшишимиз лозим деб биламан. Домларимиз билан берган билимларни чуқур эгаллаб, келажакда етук мутахассис бўлиб етишишга ҳаракат қиламан.

Юртбошимизнинг барча умидлари биз ёшлардан. Келажакда ҳокимиятни биз — ёш кадрлар эгаллаймиз. Айниқса, юртбошимиз журналистларга алоҳида эътибор билан қарамоқдалар. Бунинг учун бўлажак журналистлар халқимиз орасида бўлаётган муаммоларни ёрқин намоён этмоғи лозим. Мактаблардан ёзаётган бўлажак ҳамкасб ука ва сингиллар. Бизларнинг вазифамиз фақат чуқур билим олишдир. Буни англаб ва удаланг.

Дилноза МУТАЛОВА,
ТошДУ, журналистика факультетининг
I-курс талабаси.

«Рр» дегин.
Алла эмас, арра...

ОТАЖОНИМ СОЯБОНИМ

Бу йил Аёллар йили. Онажонларимиз ҳақида қанча гапирмайлик бари оз. Лекин мен отажоним ҳақида икки оғиз гапирмоқчиман. «Ҳар қандай ҳолатда ҳам ўз жаҳлини сабру - бардош билан енган киши комил инсондир» — деб ёзилган Ҳадисда.

Дарҳақиқат, ҳар қандай тўсиқни сабру бардош билан енгган отажоним биз фарзандларига ҳам шу хислатни юқтира олганлар.

Юртбошимизнинг сай-ҳаракатлари боис менинг отажоним ҳам Ҳаж сафарига бориб, Маккаю Мукаррама Мадинаю Мунавварани зиёрат қилиб хожи Акбар бўлиб қайтдилар. Отажоним

Аллоҳнинг инояти билан Саудия Арабистони қиролининг меҳмони сифатида Ўзбекистонимиздан қақирилган 200 кишининг бир вакили бўлиб қайтдилар. Сафар таассуротларини гапирар эканлар, ўзбекистонликларни бошқача кутиб олишганини эшитиб қалбим гурурга тўлди. Ўзбек фарзанди эканлигимдан фахрландим.

Отажон! Илоё парвардигор ҳамиша қаддингизни сарбала-нд этсин. Биз фарзандлар бошида қуёш бўлиб нур сочинг.

Нодирабегим МУКИМОВА,
Навоий вилояти, Қизилтепа
туманидаги Абу Али ибн
Сино номли 12-мактабнинг
7-синф ўқувчиси.

ЎЗБЕКНИН

Тарих бугун бизга ўтмишни, боболар ҳаётини кўзимизга кўрсатиб турибди. Боболарнинг яратган мероси бобоқуёш каби азиздир. Биз унга пешвоз чиқсак, йўлимиз ёруғ, эртанимиз янада чароғон бўлади. Шундай экан, биз пойдевори мустақам, чиғириклардан омон ўта оладиган давлат қуришга интилар эканмиз, мозийга қараймиз. Уни чуқур ўрганиб, мушоҳада этамиз. Чунки биз ўтмишнинг аслини излаймиз. Чоризм истилосига қадар Ўрта Осиё ҳудудида 3 та мустақил хонлик бўлган. Ҳўш, нега Туркистон босиб олинган? Нима учун дунёнинг икки қудратли давлати (Англия ва Россия) манфаатлари айнан Ўрта Осиё устида тўқнашди? Чоризм Ўрта Осиё ерларига бостириб киришдан аввал ўлкани обдон ва мукаммал ўрганди. Бунинг учун бир қанча экспедициялар жўнатилди. XIX асрнинг ўрталарида ўзбек хонликлари босиб олиш учун кенг ҳарбий сиёсий ҳозирлик қўрила бошланди. Бу даврда Россия санъати, айниқса, ип газлама саноати ривожланиб кетган эди. Бу эса Россияни Ўрта Осиёга қарши отлантирди. Шундан сўнг Россия

Ўрта Осиёга бостириб кира бошлади. 1847 йилда Сирдарё этаги босиб олиниб, Орол истеҳкоми қурилди. Бир неча оғир жанглардан сўнг Троевский қўшинлари Оқмачитни босиб олишади. Ушбу жангларда кўп қурбонлар бўлди. 1850—54 йилларда Или дарёси водийси эгалланиб, 1854 йилда Олма-ота қишлоғи яқинида Верний истеҳкоми қурилди. Россия қўшинлари кўплаб жойларни босиб олади. Бу вақтда Тошкент беқлиги Қўқон хонлигига нисбатан мустақил мақомда эди. 1864 йилда Черняев бошлиқ отряд Чимкентдан йўлга чиқиб, Тошкентга ҳужум қилади. Тошкент қамали ҳақида Қўқонга хабар келгач, Қўқон хонлиги лаш-

карбошиси Мулло Алимқул (1831—1865) тезда кўп кишилиқ қўшин тузиб, Тошкент ҳимоясига келади. Баъзи маълумотларга қара-

минглаб аскардан жудо бўлади. Мана сизга шоир Хусайн Шайх (Камин)нинг ёзган манзумасидан байт:

ганда рус аскарлари 1950 та бўлган. Тошкент шахрини мудофаасига киришган 30 минг кишилиқ қўшин тез орада инқирозга юз тутди. Бу ҳал қилувчи жангларда рус аскарларидан 72 таси қурбон бўлади. Ўзбеклар эса

яқин бўлган баъзи бир янгиликлар олиб кирди. Фурқатнинг «Гимназия» шеърини ўқиган киши буни англаб етмоғи осон. Лекин улар буни покиза ният билан олиб келган эмас. Аб-

дулла Қаҳҳор ёзади: Ўрусия бизга темир йўлларни «Оғам» тушиб юрсин, деб олиб келган эмас, мен бугун ҳам шундай фикрдаман, йўқса улар: «Бир минг сарт бир рус солдатининг этигига арзимайди», — демаган бўлур эди. Чоризм ўз ҳукмронлиги давомида Туркий халқларни оёқ ости қилиб, ҳатто мачитларига ит билан кириб келди.

— Эй, муқаддас она ерим, сочлари оқарган она ерим! Бугун мен сенга жуда яқинман. Сен билан менинг юрагимиз бир, нигоҳимиз бир. Менинг ер устида танишларим кам, менинг ер остида танишим кўпроқ. (Абдулла Орипов). Сен шу қадар улугсанки, «Сийнанг нималардан пора» бўлган бўлса ҳам юрагингда «лаҳта-лаҳта қон» бўлса ҳам, «яхши-ю, ёмонни елканга ортиб айланаверасан». Бугун мен қисматга йиғлайман. «Жангларга ярамаган» покиза тонгларни орзулаган, ёв кўзига тик қараган акаларимнинг қисматига йиғлайман. Чўлпонни отганда томошабин бўлиб турган манқуртлар кўз ўнгимдан ўтади. Бугун мени сигинадиган куним, Она Ерим, сигинадиган...

Шухрат ОРИФ.
Алишер Навоий
номидаги нафис санъат
лицейи ўқувчиси.

Мен Тошкент шаҳар Ҳамза туманида жойлашган мактабларнинг бирида ўқийман. Ўқишларим ҳам ёмон эмас. Сизларга мактабимизда бўлган воқеани ошкор қилмоқчиман.

Бизнинг синфга кўп йиллардан бери ўқитувчи бўлиб ишлаб келаётган ажойиб муаллима — Мавжуда опа дарс берадилар. Уларнинг фамилияларини айтмоқчи эмасман. Сабаби, яқиндагина устозимиз ташвишлардан, турли-туман ёлғон сўзлардан қутилдилар. Қутилганлари илоийм рост бўлсин. Яна мактабим манзилени айтиб, уларга гавголар келтиришни сира хоҳламайман. Агар кимки қизиқса, «Тонг юлдузи» газетасига мурожаат қилсин. Улар албатта менинг мактабимни, устозимни айтишади. Келинг, сизларга бошидан гапириб берай.

Мактабимиз болаларини ақли заиф махсус мактабнинг врачлари кўрикдан ўтказишди. Навбат бизнинг синфимизга келганда «А» исмли синфдошимизни ўша махсус-мактабга лойиқ деб топишди. Тўғриси айтсам «А» исмли бола бироз галатиноқ эди. Ҳаммаси ана шундан бошланди.

Синфдошимиз «А» нинг онаси тинмай мактабга қатнай бошлади. Ҳар гал устозимизни ёмон сўзлар билан ҳақоратларди. Дарсимиз ҳам ҳалигидай ўтарди. Гап-сўзлардан чарчаган устозимиз ўша онани қўришлари билан оқ эшикни қаттиқ ёпиб қўйдиган бўлдилар. Унинг устига директор опамиз дарс вақтига қарамасдан кетма-кет ўқитувчимизни чақирадиган бўлдилар. Директоримиз

мактабимизда иш бошлаганларига эндигина бир йил бўлганди.

Устозимизни ўша онадан ҳимоя қилар, деб уйлагандик. Бироқ адашибмиз. «А» нинг онасига қўшилиб директоримиз устозимизни хафа қила бошлади. Ўқитувчимиз эса партанинг охирида ўтириб, бизга билдирмасдан тинмай йиғлардилар. Ойимиз тенги устознинг кўз ёшларини кўриб, биз ҳам уларга қўшилиб йиғлаб юборган вақтларимиз ҳам бўлди. Шу аҳвол уч-тўрт ой, балки ундан ҳам кўп вақт давом этди.

Ахйир, меҳрибон устозимиз шу йилнинг февраль ойида ишдан бўшашга ариза бер-

нфда ўқишга рухсат бердилар. «А» бизнинг мактабда ўқишига «иложи» бор экан, текширувнинг нима кераги бор эди? Қаранг, қанча оворагарчилик, хафагарчилик. Устоз шаънига айтилган бемаза сўзлар.

Яна бир гап. Охирги кўнги-роқ куни эса директор опамиз мактабда узоқ йиллардан бери ишлаб келаётган устозларни ўртага таклиф қилдилар. Беш-олтита кекса ўқитувчиларни исм-фамилияларини айтиб чақирдилар. Негадир ўттиз беш йилдан ортиқ мактабда ишлаган, айнан шу мактабимизнинг қурилишида қатнашган азиз устозимизни даврага таклиф қилмадилар. Ўқитувчилар орасидан «Мавжуда опани ҳам чақиринг»,

УСТОЗНИ ХАФА ҚИЛМАНГ

дилар. Бундан хабар топган ота-оналаримиз директор опамизнинг ҳузурларига киришди. Ва «бу аҳвол қачонгача давом этади? Ўқитувчини эркин ишлашига шароит яратиб беринг, биз бу устоздан жуда миннатдормиз», дея мурожаат қилишди. Устозимизни ишдан бўшашларига йўл қўйишмади.

Эртаси куни устозни яна директор чақирди. Бу гал ҳам опамиз йиғлаб келдилар.

Синфдошим «А» га врачлар «317» — рақам қўйишган экан. Бу дегани соғлом болалар билан ўқишга нолойиқ.

Натижа нима бўлди, деяп-сизми? Ҳа-я, «А» исмли синфдошимнинг онаси «қучли» экан. Директор опамиз «А» ни бизнинг синфга эмас, қўшни си-

деганлар ҳам бўлди. Юқори синф ўқувчилари эса «Мавжуда опа, чикинг» деб бақирди. Лекин директор опамиз чақирмадилар. Шу вақт устозлардан Дилором опа микрофонни қўлларига олиб: «Даврага чиққан устозлар бу йил биз билан охирги йил ишлашлари экан», дея атрофдагиларни тинчлантиргандек бўлдилар. Шундан сўнг юқори синфда ўқийдиган бир бола устозимизни ўртага олиб чиқди. Ва уларнинг юзларидан ўпиб, гуллар берди. Ўша болага қўшилиб бошқа болалар ҳам устозимизни ўраб олишди. Кўпчилик ўзини тутмади. Четроқда турган баъзи оналар ҳам кўзларига ёш олишди. Устознинг аҳволини айтмаса ҳам бўлади.

Мана, сизларга айтмоқчи бўлган гапим. Газетам орқали ушбу сўзларимни мактабимиз директори, «А» нинг онаси ўқиса қандай яхши бўларди. Улар нафақат устозимизни, балки биз ўқувчиларни ҳам жуда хуноб қилди. Хоҳлардимки, ҳеч ким бизни онамиздек севувчи устозларни бекорга хафа қилмасалар.

Икки оғиз меҳрибон устозимизга ҳам дил сўзларимизни етказсанг, азиз газетам!

Меҳрибон устоз Мавжуда опа! Биламиз, сиз бизни, ҳатто «А» исмли синфдошимни ҳам жуда яхши кўрасиз. Бизга фақат яхшилик тилайсиз. Дарсларга яхши жавоб берган кунимиз мактабимиз. Ёмон ўқиб келган кунимиз қийин. Яхши инсон бўлиб вояга етинг,

дейсиз. Керак бўлганида эркалатасиз, ножуя ҳаракат қилганимизда урушасиз. Сизнинг ширин сўзингиз, зукко билимингиз, биздан аямайдиган чексиз меҳрингиз олдида ҳаммиша бош эгамиз.

Сизга сиҳат-саломатлик, яхши кайфият тилаймиз. Биз ўқувчилар билан ҳеч қачон чарчамаб, зерикманг.

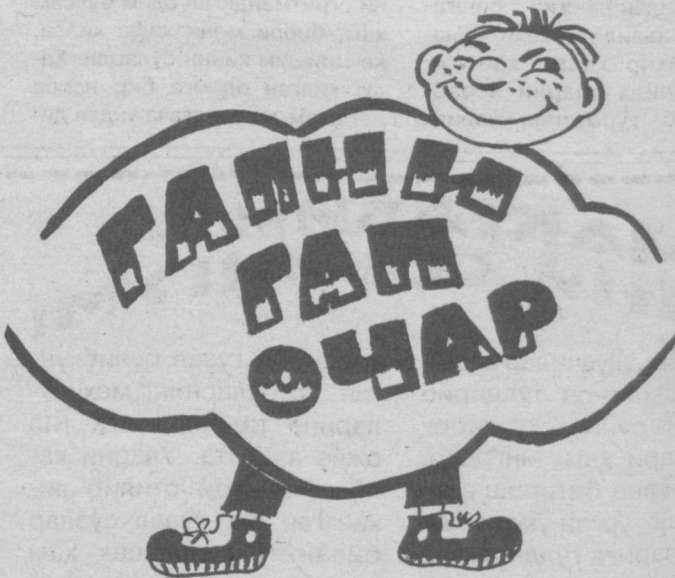
Яна бир гап:

Президентимиз бу йилни Аёллар йили, 9-Майни эса Хотира ва Қадрлаш куни деб атадилар. Атрофдагиларни, кексаларимизни қадрига етишимиз кераклигини наҳотки директор опамиз тушунмасалар?

Устозимизга озгина эътибор, бир оғиз ширин сўзингизни аяманг, директор опа!

Ўқувчиларингиз номидан: Искандар, Алишер, Бобур, Замира, Дилшода.

Оққа кўчирувчи Феруза
ОДИЛОВА.

Синфимизга янги қиз келди. Исми чиройли — Оҳиста. Узи ҳам исмига мос — но-зиккина, одобли, хушмуома-ла экан. Купчилик уни ёқти-риб қолди. Албатта унга би-

роз менсимайроқ 8 ҳасад би-лан қаровчилар ҳам топила-ди.

Кейинроқ уни оғир табиат-ли қиз эканлигини пайкагач, ун-га ҳурматимиз яна ҳам ошди. Бир куни катта танаффусда Оҳиста ўқитувчи столида тур-ган наставининг кичкина шох-часидан узиб, синфдан чиқиб

ИҚРОР

кетди. Танаффус тугагач, синф-га кирган ўқитувчи стол тор-масидан 100 сум пул йуқол-ганлигини айтганида ҳамма таажубга тушди. Чунки, бу синфда содир бўлаётган иккин-чи воқеа, сал аввалроқ шу жойдан анча пул йуқолган, ол-ган одамни топиша олмагач, бутун синф пул йиғиб берган эдик.

Танаффусда қизлардан би-ри: «Оҳиста, сен столдан гул олгандинг-а?», — деб қолди. Чиройли юзлари дув қизарган Оҳиста базур: «Ҳа... мен... мен наставинни жуда яхши кура-ман, куп булгани учун озгина узиб олудим», — дея олди. Қизлардан бири: «Гул олган, пул олмайдингми?», — деса бу-ладими... Оҳиста бояги қизга бироз тикилиб қолди, бироқ бир сўз демади. Унинг чи-ройли кузларидан дув этиб ёш-лар тукилди. Синфдошлар би-рин-кетин гап қотишди. Уйлаб гапирмайсани? Кўрмасдан ту-риб бировга тўхмат қилиш ях-

шимас.

Бу гаплар Оҳистанинг кўн-глини янаям чўқтирди шекил-ли, кузларини артиб, аста нар-саларини йиғиштира бошлади. Унинг нима қилмоқчилигини тушунолмай ҳаммамиз қотиб қолдик. Шу вақт синфдан чи-қиб кетаётган Оҳистани бола-лардан бири — синфимизнинг энг юввош, камгап ўқувчиси — Карим тўхтатди.

— Тўхта, Оҳиста. Сени ноу-рин хафа қилишди. Пулни мен олгандим. Ҳа, мен, — деб ба-қирди Карим. — Сизлар булса Оҳистани... Ахир у шундай қиз-ки... Наҳотки уни билмайсиз-лар. Сунг унга қараб: «Оҳиста, мени кечир. Ҳаммамизни ке-чир. Сен аҳойиб қизсан. Ба-рига мен айбдорман», деди.

Севара ЖҲРАЕВА,
Тошкент шаҳридаги 236-
мактабнинг
9-«А» синф ўқувчиси.

БИЗ ҚАЛИН ДУГОНА ЭДИК...

Инсон умрини оқар дарё дейдилар. Баъзида кулиб, баъзида йиғлаб ҳаётимизни утиб кетаётганлигини сезмай қоламиз. Шу қисқа ҳаётимиз давомида кимнидир хафа қилиб, дилини оғритиб қўямиз. Дарз кетган кўнглини эса асло тиклаб бўлмайди. Мен сизлар-га яқиндагина бошимдан ке-чирган кўнларим ҳақида ёзмоқ-чиман.

Мен ўқув йилини фақат «аъло» баҳоларга тугатдим. Ойимлар ҳам, дадамлар ҳам мендан хурсанд бўлишди. Ахир уларни фақат яхши баҳолар билан хурсанд қиламан-да. Хул-лас, имтиҳонларга тайёргарлик бошланди. Менинг бир дуго-нам бор эди. У билан ўқув йи-ли давомида бир партада ўти-риб, бирга дарс тайёрлаб, мак-табга ҳам бирга келиб кетиб юрардик. Лекин... менинг ўзимни тутта олмаслигим ту-файли дўстлигимизга путур ет-ди. Дугонам мендан салгина паст баҳоларга ўқирди. Унинг уйда шароити йўқ, дарсдан сунг ота-онасига ёрдам бериш учун далага ишга чиқарди. Хул-лас, чорак якунланиб, охириги синф мажлисини ўтказаятгани-мизда мен уни «қолоқ» деган-дим. Бу гапим унинг кўнглига қаттиқ тегишини ҳаёлимга ҳам келтирмаган эканман. Энди эса пушаймон бўлаяпман. Ичимни

алланима тирнаётгандек бў-лаяпти. Дугонамни кўнглини кутариб ундан кечирим су-раш ўрнига яна «қолоқлар-ни қолоқ дейди-да, нега ха-фа бўласан», — дебман. Ҳо-зир шу дугонам билан гап-лашмай қўйдик. Синфдош қизлар ҳам мендан аллақан-дай узоқлашгандек туюлаяп-ти. Дугонамнинг ўрнига ўзимни қўйиб кўрдим. Бал-ки ота-онам мени яхши ўқиш учун шароит яратиб бериш-маганда мен ҳам шу аҳволга тушган бўлармидим? Афсус-ки, ақлим кеч кирди. Дуго-намдан кечирим сўрадим, лекин у мени эшитгиси ҳам келмади. Фақат бир оғизги-на гапирди холос. «Гулзода, сендан бу гапни кутмаган-дим, биз қалин дугона эдик, дўстлигимиз бир умрга етади, деб уйлагандим, адашган эканман», — деди. Унинг бу сўзлари яна ич-ичимни тирнаб кетди.

Менга маслаҳат беринг, нима қилсам дугонам кўн-глини олган бўламан?

Гулзода УЗОҚОВА,
Бухоро вилояти,
Ғиждувон туманидаги
С. Айний номли
4-ўрта мактабнинг
6-«А» — синф ўқувчиси.

ЎҒИЛ БОЛАДАН ДЎСТ ЧИҚМАЙДИМИ?

Бизнинг синфимизда 24 та ўқувчи бор. Ҳаммамиз бир-биримиз билан ахилмиз. Мактабдаги барча ўқувчилар бизнинг синфимизга ҳавас билан қарайди. «Юз сум пу-линг булгандан кўра юзта дўстинг булсин» деган нақл ҳаммамизга маълум. Барча синфдошларимнинг дўстла-ри, дугоналари бор. Шу жум-ладан менинг ҳам. Фақат мен дўст тутинган синфдо-шим ўғил бола. Бир куни бир дугонам келиб шу болани се-вишини айтди. Мен уни тў-ри тушундим. Бу ҳақда «И» га айтдим. У ҳам дугонамни ёқтиришини айтгач, уларни-нг орасида муҳаббат юлдуз-лари порлай бошлаганини пайқадим. Тўғриси, «И» би-лан фақат орамизда дўстлик-дан бошқа ҳеч нарса йўқ эди. Лекин «И» ҳар гал дугонам-ни олдига бориб, у билан гаплашишни бошлаганда ме-нинг ичимда аллақандай туйғу десаммикин, пайдо бу-лар, «И» ни дугонам билан гаплашишни хоҳламасдим. Орадан ойлар утиб, «И»

дугонам билан урушиб қолга-нини, энди у билан ҳеч қачон гаплашмаслигини айтди. Мен «И»га кўп гапирдим, дугонам-ни кечиршини илтимос қил-дим. Лекин у хоҳламади. Бир томондан дугонамга ачиндим,

бир томондан... «И» билан уру-шиб, гаплашмай қолган учун дугонам мендан хафа бўлиб юрибди. Аччиқ алам билан «Ўғил боладан дўст чиқмайди, сен уни ёқтирасан, дейди», — Наҳотки чиндан ҳам шундай булса, мен нима қиламан эн-ди, қайси йўлдан юрай?

Бу қандай туйғу? Дўстлик-ми, ёки...

Нодира ТОШТЕМИРОВА,
Самарқанд вилояти,
Иштихон туманидаги
38-мактаб ўқувчиси.

ДАРДИМИНИ КИМГА АЙТАЙ?

Мен 6-синфни битир-дим. Ҳозир яшаётган қиш-лоғимизга кўчиб келгани-мизга мана 2 йилдан ош-ди. Кўчиб келганимизда 4-синфда ўқиётгандим. Ме-ни янги синфдошларим билан чиқишиб кетишим осон кечмади, албатта. Ле-кин бора-бора кўниқиб кет-дим. Бироқ, мени синф-дош ўғил болалар турли сўзлар билан ҳақоратлаб, устимдан кулиб юришади. Келинг, яхшиси ҳамма-сини бошидан бошлай. ...Эсимда, ўшанда 4—5 ёшда эдим. Дадамлар ҳар

куни ичиб келиб, ойимлар-ни урар, жанжал қиларди-лар. Кўнлар утиб охири ярим кечада бизни уйдан ҳайдаб юбордилар. Ўша кун-дан бошлаб сарсон саргар-дон бўлиб юрдик. Ҳали у то-ғамникида, ҳали бу тоғам-ларникида... Узоқ сарсон бўлганимиздан сунг ойимлар турмушга чиқдилар. Улар бизни отасиз бўлиб ўсиши-мизни хоҳламасдилар. Ле-кин у отамлар Аллоҳ умрла-рини узоқ қилсин) ўз отам-дан кўрмаган яхшиликларни, қилаяптилар. Лекин синф-дош ўғил болалар мени «ик-

ки оталик қиз» деб устим-дан кулишади. Яхшиямки ду-гоналарим бор. Улар мени юпатишиб, кўнглимни олиш-га ҳаракат қилишади.

Азиз тенгдошлар, мен ни-ма қилай? Ўғил болаларнинг устимдан кулишларига нима деб жавоб берай?

Гавҳарой ЗОКИРОВА,
Фаргона вилояти,
Учкуприк туманидаги
19 ўрта мактабнинг 6 — «Б»
синф ўқувчиси

Хатларни Озода
ТУРСУНБОВЕВА саралади

«ШАЙТАНАТ»МИ, ЁКИ «ШАЙТОНАТ»

Кун иссиқ бўлганидан ёзаётган ишларимни олиб боқиб чиқдим. Боғимизнинг ўртасида ариқдан сув оқиб ўтгани учун у ер ёз пайтида ҳам жуда салқин бўлади. Мен ариқ бўйидаги майсага кўрпа тушаб, хонтахта қўйиб, эндигина утириб ишга киришган эдим, кимдир ча-қириб қолди. Ўғирлиб қарасам, Комила экан. Комилаларни уйи боғимизнинг оқсидида эди.

— Кел, Комила, — дедим ўр-нимдан туриб.

— Сен билан биргалашиб ёза-ман деб ишимни олиб чиқдим, — деди Комила менинг ёнимга яқин-лашиб. Мен жуда хурсанд бўлдим. Чунки, мен ҳам фақат бир ўзим эдим-да, Комиланинг кетидан куз-лари кўм-кўк, юнглари оппоқ му-шукчаси «Граф» ҳам чиқибди. У шундай шўхки, сакрагани-сакраган. Биз яхшилаб ўрнашиб олиб, иши-мизни бошладик.

Бир оздан сунг: — Ноила, — деди Комила бир-дан менга қараб, «шайтонат» ки-тобинг булса, менга бергин, жуда зеркиб кетдим, буш пайтимда ўқийман.

— «Шайтонат». Шайтанатми? Эсимизга менда у китоб йўқ эди, бўлмаса ўзим ҳам ўқирдим, — де-ди ва Комила «Граф» билан уйна-шаётганида унга сездирмасдан

секингина шайтанат китобини оркамга суриб қўйдим.

Буни қаранки, «Граф» бақ-райиб келиб, оркамга ўтди-да, китобни тирмалаб-тирмалаб су-риб келди. Комила ялт этиб менга қаради. Мен Комилага тик қарай олмай, олдинги оёқ-ларини ерга тираб утирган «Граф»га ўқрайиб қарадим. «Граф» булса кўк кузларини қи-сиб, миевляб қўйди. Ўзим ўз-гариб кетган эди, албатта. Коми-ла менга қараб жилмайиб қўйганида иситман чиқиб, қи-зариб кетган эдим.

— Комила, кечир мени, — дедим ва китобни унга узатдим. Лекин Комила китобни олмади.

— Бу узинга ўқиш учун ке-рак бўлади, — деди-да, «Граф»ни кутариб боғимиздан чиқиб кетди.

Ёзишга ҳам қўлим бормади.

Мен хато қилганимни англадим,

кузимдан ёш чиқиб кетди. Ариқ

бўйига келиб юзимни ювиб кўр-

дим, бўлмади. Кўнглимдаги ғаш-

лик барибир тарқалмади. Ўзим-

нинг бу ишимдан жуда афсус-

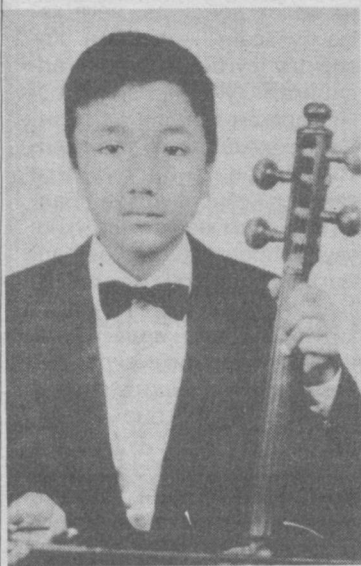
ландим. Энди ҳеч қачон бундай

қилмасликка аҳд қилдим.

С. НУРАЛИЕВА,
Сирдарё вилояти,
Оқолтин тумани 7-ўрта
мактаб.

Музикани севмаган, унинг садосидан маст бўлмаган инсон бўлмаса керак. Айниқса, кўнгли мусикадан завқ олиб, унинг шўх оханглари рақсга тушганлар барча ғам-андуҳларини унутгандек бўладилар. Ҳозир кўпчилик ёшлар буш вақтларида «Ден-

ди», «Сего» уйнаш, видео кўриш ва бошқа ишлар билан машғуллар. Кучада қўлида дутор, ғижжак, рубоб ёки бошқа мусика асбоби ушлаб юрган ўғил-қизларни камдан-кам учратасиз. Шундай болалардан бири Шерзод Шойсупов, Юнусобод туманидаги 274-урта мактабнинг 6-«Г» синфида ўқийди. Шерзод мусикани севади. У 13-сон мусика мактабидан билим олади. Мусика асбобларидан рубоб, ғижжак чалишни қўйиллатади. Келинг, яхшичи Шерзод билан бўлган суҳ-

батни ўқиб, у билан яқиндан танишинг:

— **Исмингизни маъносини биласизми?**

— Ҳа, исмининг маъноси шердек кучли зот дегани. Шерлар кучли бўлишгани билан бирга мард ҳам бўлади. Ўғил болаларга эса кучли ва мард бўлиш жуда ярашади.

— **Богчага борганмисиз?**

— Борганман. Энг сеvimли машғулоти мусика тинглаш эди. Мусика хонасига чиқганимизда пианино чалган мусика ўқитувчимизга ҳавасим келган. Мен ҳам бирор мусика асбобини чалишни орзу қилганман.

— Мен рубоб, ғижжак чалишни ҳам биламан. Кичкина-лигимда бувамларникига борганимда деворда рубоб, дутор илиғлиқ турарди. Шу рубобни чалишни жудаям хоҳлардим. Бувамлар — Соқижон Қодиров ТошД консерваториясининг устахонасида мусика асбобларини ясайдилар. Ўзлари дутор, рубоб чаладилар. Бувам менга чиройли рубоб ясаб бердилар. Рубобни кўтариб ойим билан 13-сонли мусика мактабига бордик. Уша мусика мактабига ўқишга кирдим. 1-синфда устозим Маъруф Алимаҳсумовдан рубоб, 2-синфда эса ғижжак чалишни ўргандим.

ҒИЖЖАКЧИ ШЕРЗОД

— **Мусика ўқитувчингиз сизларга нималарни ўргатарди?**

— Шеър ёдлаб, қўшиқ айтишни, рақсга тушишни ўргатганлар. Жуда кўп қўшиқлар айтганмиз.

— **Ҳозир ўша қўшиқларингиздан бирини айтиб бера оласизми?**

— Майли, эсимда қолганини айтаман:

Тол ёғочдан қамчи қилар, от қилар,

Дадасини ёмон десанг дод қилар.

Ширин бола, шакар бола, той бола,

Тойчоқ бўлиб чолиб юрган той бола.

— **Жудаям яхши қўшиқ айтаркансиз.**

— **Ғижжакда қандай куйларни чалдингиз?**

— «Яллама ёрим», «Норим-норим», «Дуланча», «Мазурка» куйларини чалдим. Ғижжакда куй чалиш, қўл юритиш мураккаб. Ғижжак чалишда тоғам Абдуҳошим Исмоиловга ўхшагим келади. Улар ғижжак чалганларида ҳамма нарсани унутиб, ғижжак ноласини тинглайман.

— **Ғижжак чалиб, кўриктанловларда қатнашиб турасизми?**

— Албатта. Яқинда 1—5 май кунлари Бухорода бўлиб ўтган «Ёш ижрочилар» танловида қатнашдим. Бу танловда 300 дан ортиқ мусика асбоблари: аккордион, афгон рубоби, чанг, сурнайларда куйлар ижро этишди. Доирақашим Гулом Муҳам-

— **Ойлангизда санъатга қизиқувчилар борми?**

— Адам шеър ёзадилар. Ойимлар рубоб чаладилар. Дилмурод акам доира чалиб менга жўр бўладилар. Шўхрат акам нақш чизадилар. Кечкурунлари бизнинг уйда ҳақиқий концерт бўлади. Мен ғижжак чаламан, акам доира, Гулнора опам эса чиройли рақсга тушадилар.

— **Шерзод, келажакдаги орзуларингиз қандай?**

— Келажакда ғижжакчи бўлиб, Салоҳиддин Азизбоевдек қўшиқ айтаман. «Қора қош, сунбулгинам кел энди», — деб.

Шерзод билан суҳбатлашиб, унинг мусикага, табиатга меҳри ўзгача эканлигини англадим. Шерзод каби мусикани севувчи, ўзимизнинг миллий қолғу асбобларида қойилмақом куйлар ижро этувчи ёшларимиз кўпайиб, санъатимиз ривожига ўз ҳиссаларини қўшишсин дея ният қилдим.

ГУЛЮЗ.

Алишер Навоий бир куни қўшни мамлакатга саёхатга чиқибди. Шаҳар кучасида ўтиб кетаётиб, кўзи эшик олдидаги супада йиғлаб ўтирган бир аёлга тушиб қолибди. Шоир ундан:

— Ҳой, синглим, нега бунчалик изтироб ўтида қовуриласиз?, — деб сурабди. Аёл жавоб бермабди. Алишер Навоий яна савол берибди.

Шунда ҳалиги аёл:

— Эй, йўловчи, нимасини айтасиз. Яхши, сиз сураманг, мен айтмай, — дебди-да, йиғлайверибди.

— Йиғлашингизнинг боисини айтинг, балки ёрдамим тегиб қолар, — дебди тагин ҳазрати Алишер Навоий.

— Кўймадингиз-кўймадингиз-да, — дебди аёл. — Ҳа, майли айтсам-айтақолай. Подшоҳи олампахошимизнинг бир одатлари бор, ўзлари дунёга келган кунлари туғилган бола ўн беш ёшга кирди дегунча, уни ўлдиртириб юборадилар. Шу одатлари туфайли не-не болалар бевақт ҳалок бўлди. Мен ҳам бундан бир куни кам ўн беш йил бурун бир ўғил кўрган эдим. Уни билдирмасликка қанча уринмай, айғоқчилар пайқаб қолиб шохга хабар қилишган экан. Куни кеча келиб: «Эртага ўғлинг ўн бешга тулади, подшоҳликка олиб кетамиз», дейишди. Яққаю ягона нури дийдамни куни битди, подшоҳликдан тирик қайтишига ҳечам ақлим етмайди. Қанотидан айрилган лочин учолмас, дегандай, боламдан айрилиб қолган куним, менинг ҳам улганим. Мен йиғламай ким йиғласин?!

Аёлнинг гапи Алишер Навоийга қаттиқ таъсир қилибди. Шоир болани қутқизишга, подшоҳнинг бу ярамас феълига хотима беришга аҳд қилибди.

— Хафа бўлманг, синглим, — дебди у аёлга қараб, — бир иложини топармиз. Ҳозир ўғлингиз қаерда?

— Уйда ётибди, — деб жавоб берибди аёл.

— Мени унинг олдида олиб кириб.

Аёл Алишер Навоийни эргаштириб уйга кирибди. Буларни кўриб, бола ўрнидан турибди-да, келиб шоирга салом берибди. Ҳазрат алик олгач, бо-

лани бир чеккага имлабди-да, қулоғига шивирлаб шундай дебди:

— Онанга айт, ўз сутидан хамир қориб сенга икки дона кулча ёпиб берсин.

Бола ҳайрон бўлибди. Нима дейишини билмай қолибди. Буни кўрган Алишер Навоий:

— Бор, айтганимни қил. Гапимнинг маъносини кейин айтаман, англайсан, — деб шўшилтирибди болани. — Кейин мен кечроқ қайтаман, — дебди-да, кўчага чиқиб кетибди.

Бола шоир айтган гапларни онасига етказибди. Онаси бу гапда бир ҳикмат бордир, деб ўз сутига хамир қорибди. Ундан иккита кулча тайёрлабди. Кулчаларни энди ёпиб бўлган экан, уйга Алишер Навоий кириб келибди. Аёлни кўлидан кулчаларни олиб, болага қараб шундай дебди:

— Бу кулчаларни қўйингизга солгинда, кўрқмай подшоҳ саройига бор. У сени ўлимга ҳукм қилади. Сен кўрқма. Одат бўйича жаллодлар ҳукм адо этиш олдидан подшоҳ сендан:

«Ўлиминг олдидан охири илтимосингни айт, бажарамиз», деб сурайди. Шунда: «Султоним, шу кулчалардан есалар», дегинда кулчалардан бирини унга узат. Подшоҳ олмайди. Қаҳр-ғазабга келиб: «Мени ўлдирмоқчи бўлиб, кулчаларга заҳар қўшган бўлсанг-чи», дейди. Сен шунда ҳам ҳеч кўрқмасдан: «Кулчага заҳар қўшилганми, йўқлигини кўринг» дегинда, ярмини егин. Кейин

подшоҳ ноилж қолгач яримтасини ейди.

Эртаси тонг отди. Азонда подшоҳ айғоқчилари келиб онасининг дод-фарёдига қулоқ солмай, болани саройга олиб кетишибди. Болани кўрган подшо: «Мен дунёга келган куним туғилган экансан. Ҳозир ўлишинг шарт. Аммо ўлиминг олдидан охириги тилагингни бажаришга ваъда бераман. Айт истагингни», — дебди.

— Марҳаматингиз учун раҳмат, Султон боқарам, — дебди бола, — охириги илтимосимни бажарадиган бўлсангиз, майли, айтай, — бола шундай деб қўйнидаги кулчаларнинг бирини иккига бўлибди. Бир бўлагини подшоҳга узатибди-да:

— Шу кулчани есангиз, — дебди.

Подшо ғазаби келиб:

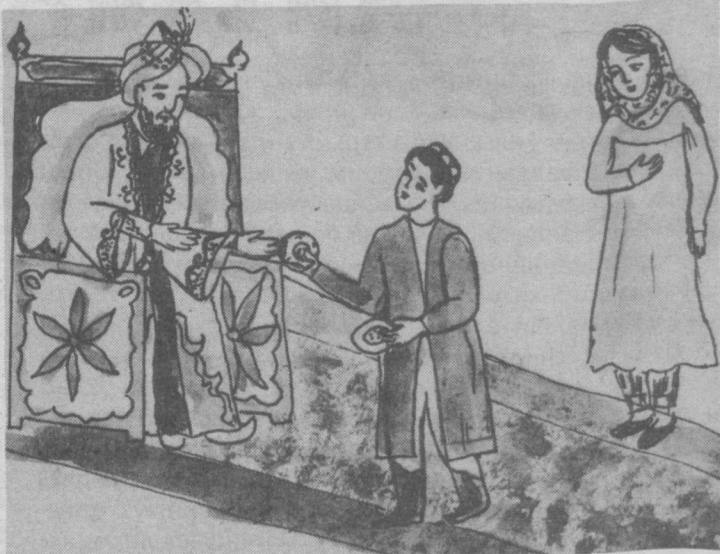
— Нима? Мени ўлдирмоқчимисан? Бу кулчага заҳар солинган бўлсачи? — дебди-да, жаллодни қақарибди. Шунда бола кўрқмасдан дангал туриб:

— Кулчани иккига бўлиб яр-

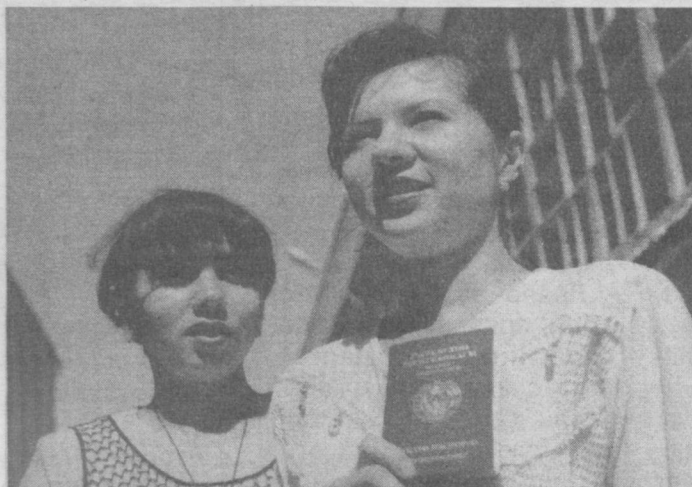

мини сизга бердим. Унга заҳар қўшилган деб гумон қилдингиз. Майли, аввал мен ейман, заҳар қўшилган бўлса, мен улақолай. — Бола шундай дебди-да, кулчани ярмини ебди. Унга заҳар қўшилмаганлигини кўрган подшонинг ўз ваъдасини бажаришдан бошқа иложи қолмабди. Кулчани ярмини ебди. Буни қарангки, бирдан подшода болага меҳр уйғониб, ўз туғишган укасидай яхши қуриб қолибди. Уни шунча ўлдирай дермишу, ўлдиргиси келмасмиш. Уйлаб-уйлаб

охири: «Кел, дебди подшо ўзига-ўзи. Вазир қилиб олсам подшоликни талашмас». Подшо шундай дебди-да, болани ўлдириш фикридан қайтиб, болани ўзига ўн қўл вазир қилиб олибди. Шу кундан бошлаб подшо ўзи туғилган куни дунёга келган болаларни ўлдириш одатини тарк этишга мажбур қилган киши — доно Алишер Навоийдан бир умрга миннатдор бўлибди.

КЕЛАЖАК ҲАҚИДА ЎЙЛАР

Бу ўткинчи дунёда ўзимиз билан нимани олиб кета оламиз? Нима учун кечалари уйқудан, кундузлари роҳат-фароғатдан кеча оламиз? Бу қандай мулкки, етишмасак ҳам ҳаётимизни бекорга сарфладик деб ўйламаймиз? Биз ёшлар бу саволларга жавоб топдик! Ватанга хизмат мана олий мақсад, мана шарафли вазифа.

Ўзбекистон мустақил ҳолда тараққиёт йўлини босиб ўтган саккиз йиллик даври ҳаммани лол қолдирган ҳолда бир неча ўн йилликларга тенг келадиган ривожланишларни қўлга киритди. Бу давр ичида Ўзбекистон жаҳонни, жаҳон эса Ўзбекистонни таниди. Бозор иқтисодиётига ўтиш даврида жамиятнинг барча соҳалари шу жумладан, таълим-тарбия соҳаларида ҳам туб ислохотлар амалга оширилмоқда.

Бир миллатнинг юксалиши миллат ичидаги ёш авлодлар оладиган руҳ ва онгга, кўрадиган таълим ва тарбияга боғлиқдир. Ёшларнинг миллий руҳда комил инсонлар бўлиб тарбияланиши, ҳар доим тараққий қилишга номзод бўлишлари, уларни етиштирган миллатнинг энг катта ютуғидир.

Ўзбекистон ва Туркия давлатларининг 1991 йил 19 декабрда Анқара шаҳрида имзоланган "Таълим ва техника соҳаси бўйича ҳамкорлик ҳақида"ги ахдлашувига биноан 1992 йил Туркиянинг "Силм Эйтим те-сислари ишлатма ва тижорат оно-ним" ширкати билан шартнома тузилиб, 1992-1993 ўқув йилидан бошлаб республикамизнинг бир қанча вилоятида инглиз тилини чуқур ўргатадиган умумтаълим лицейлари ташкил қилинди. 1993-94 ўқув йилидан бошлаб эса, Тошкентда қиз болалар лицейи фаолият кўрса-та бошлади. Шу ўқув йилида мен ҳам қиз болалар лицейига тест си-новлари асосида қабул қилин-дим. Дастлабки йил тайёрлов син-фида инглиз, турк тилларини кенг ва чуқур ўргандик, иккинчи йилдан бошлаб дарслар - физика, кимё, биология, математика фанлари жа-ҳон миқёси даражасида инглиз ти-лида шу жумладан, ўзбек тили ва адабиёти, тарих, география, расм-чизмачилик фанларини ўзбек тили-да ўқидик. Қисқа вақт ичида Туркия ва Ўзбекистон ҳамкорлигида тузил-ган лицейлар жуда яхши натижалар билан халқимиз тилига тушди. Илк

йилларданоқ мамлакатимиз ва дунё бўйича ўтказилган олимпия-даларда медаллар олиб, иқтидор-ли ёшларимиз борган ҳар ерда давлатимиз байроғи энг юксак чўққиларга кўтарилмоқда.

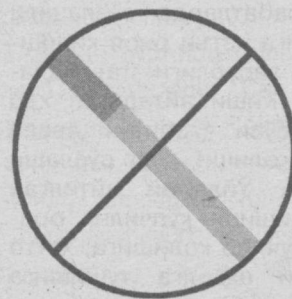
Ушбу лицейларни битириб чиқ-қан 95% ўқувчилар энг юксак баҳо-лар билан университет синовлари-дан ўтди.

Албатта, озод мамлакатимизни обод қилиш каби масъулиятли иш билимли, меҳнатсевар энг асосий-си, ўз халқи ва мамлакати равнақи йўлида хизмат қилувчи фидойилар-ни қўлидадир.

Шуни айтиб ўтиш лозимки, бу-гунги кунда биз ёшларга ўзбек ха-лқининг танлаган тараққиёт йўлида ўзига хос жиҳатларини тушунти-ришда, бизда маънавий тафаккур-ни ва ҳуқуқий билимни бойитиб, эркин фикрловчи комил инсонлар-ни етиштиришда Президентимиз И.А.Каримовнинг нутқ, мақола ва рисоалари жуда катта ёрдам бер-моқда. Айниқса 16 февраль воқеа-лари, бўлиб ўтган ўша кунда Пре-зидентимизнинг сўзлаган нутқлари мамлакатимиз ҳар бир фуқароси-нинг дил-дилидан жой топганлиги-га аминмиз. Юртбошимиз "Ўзбеки-стонлик ҳар бир ёш менинг ўз фарзандимдир" деган сўзлари билан ҳақиқий ўзбек халқи фарзанди қандай бўлиши кераклигини яққол кўрсатдилар.

Биз Ўзбекистонда ягона бўлган "қиз болалар лицейи" ўқувчилари Ватанимизга, Юртбошимиз И.А.Ка-римов каби содиқ ва фидойи фар-зандлари бўлиб халқимиз ифтихо-ри бўлишга, Ватанимизга хизмат қилишга тайёرمىз. Ишонамизки, бошимизда И.А.Каримов каби ҳимоячи ва йўлбошчимиз бор экан, бизга ҳеч нарса тўғаноқ бўла ол-майди.

ЧЕКМАСДАН, ЁШЛИК ГАШТИНИ СУР!

Мана мустақил бўлганимиздан бери ўлкамизда чет давлатлар би-лан ҳамкорликда турли корхона-лар, завод ва фабрикалар ишга тушди. Албатта, бу жуда қувонар-ли ҳол, чунки булар иқтисодиёти-мизнинг ривожланишига анча са-марали таъсир кўрсатади. Аммо, инсон касалланганда илк ёрдам берувчи дори-дармонларнинг бир томондан фойда, бошқа томондан зарари бўлганидек баъзан ташқа-ридан олиб келинаётган ёки ўзи-мизда ишлаб чиқарилаётган нар-саларнинг фойдасига қараганда зарари кўпроқ бўлмоқда...

Тарихда инсониятни юксалиши, ривожланиши олдида уни моддий ва маънавий тушкунликка судра-ган тараққиёт ҳамда кашфиётлар ҳам бўлган.

Тамакиннинг ватани Америка бўлиб, илк кашф қилинган пайтда ундан "тинчлик трубкаси" сифати-да қўлланилган ва шифобахш ху-сусияти бор эканлигига ишонил-ган. XVI-аср Франциянинг Лисо-бондаги элчиси Жиан Никот тама-ки уруғларини қиролича Катерин дэ Медигега юборади. Тамакида заҳарли ва кайф берувчи модда "никотин" сўзи шу шахснинг исми-дан олингани ҳаммамизга аён. Шуни айтиб ўтиш лозимки, тама-кини Америкадан олиб келганлар Америка ва Оврупо мамлакатлари-да деҳқончилигини тараққийлаш-тирганлар ва дунёга ёйганлар Ов-руполиклардир. Никотин ҳар то-мондан кайф берувчи заҳарлар: афён, кокаин, морфин, марихуан-началик заҳарловчи бўлмаса ҳам, лекин миқдор сифатида кўп қабул қилиниши буларнинг ҳаммаси ўтиб тушишига бадал бўла олади.

Шундай қилиб, тамаки XVII-аср-дан кейин, юртимизда ва дунёга ёйилишда давом этди. XIX асрга келиб эса, у юпқа қоғозга ўралиб, ҳозирги шаклини олган. Тамаки-нинг, яъни ҳозирги тилимизда - сигаретанинг зарарлари ҳаммага аён, лекин одам организми нико-тинга жуда тез ўрганиши сабабли кейинчалик ундан воз кечишни 5-6 кишинга бажара олмақда.

Келинга, модомики, уларга ёрдам беришга ожиз эканмиз, етишиб келаётган ёш авлодни бу офатдан сақлашга ҳаракат қилайлик, чунки бунга энг кўп болалар толиб бўлиб, айниқса, ойнаи жаҳондаги жозибатор рекламалар, ҳар та-рафлама осилган мафтункор рас-млар уларнинг қизиқишини ор-тирмоқда. Юртбошимиз И.А.Қари-мов "ёшлар бизнинг келажагимиз, улар ҳар томонлама соғлом ва баркамол етишиб, баркамол бўлмоқлари лозим" дейдилар. Ке-линг ҳаммамиз бу ишлар остида ҳаракат қилиб, халқимизга фойда-ли бўлишга ҳаракат қилайлик.

ҚОБИЛИЯТ

Бир замонлар минг бир маҳорат-га сохиб бир зот яшаган бўлиб, бир неча метр узоқликдан туриб, игнанинг тешигига ип ўтказиш би-лан мақтанар экан. Бу воқеадан хабар топган даврнинг ҳукмдори уни ўз ҳузурига чақириб, маҳорати-ни кўрибди ва уни 70 маротаба хивчин уриб савалашни, кейин эса 70 та олтин беришни буюрибди. Бу қарорни тушуна олмаганларга "му-хофот маҳорати учун" эканини, хивчин эса қанча йиллардан бери ўзига берилган қобилият билан ин-сонларга фойда келтириш ўрнига, уни бекорга сарфлагани учун эканини айтибди.

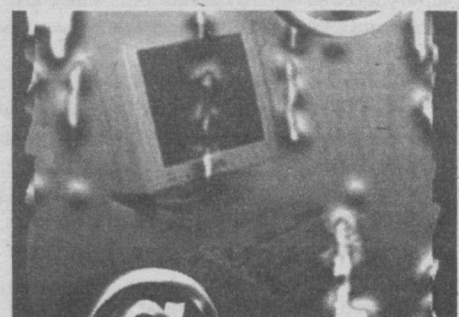
Хикоя эски, лекин ҳозирги куни-мизда ҳам ўз қобилиятини фойда-сиз ишларга сарфлаётган ёки уларни қўллаб, инсонларга зарар келтираётганлар кам эмас...

26 апрель, 1999 йил Черноблда юз берган офатнинг 13 йиллиги ку-нида Европа ва Осиёдаги кўпгина ривожланган мамлакатлардаги компьютерлар қўлланилган заҳоти билинмаган вирус томонидан иш-дан чиқарилди. Бутун дунё бўйича шов-шувга сабаб бўлган ва "Чер-нобль вируси" деб номланган бу вирус асосан "Windows 98" дасту-рида қўлланувчилар орасида кенг ёйилиб, улардаги "антивирус" дас-турлар нотаниш вирус олдида ожиз қолади.

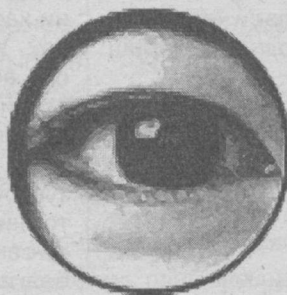
Охир оқибат 8 миллиондан ортик компьютернинг ишдан чиқишига сабаб вируснинг ижодкори аниқла-нади. У тайванлик 24 ёшдаги Чен Ингхау бўлиб, у бу вирусни талаба-лик йилларида ёзган ва илк бор ўз ўқув юртининг компьютерларини ишдан чиқарган экан. Полиция то-монидан тутилган бузғунчининг ай-тган биринчи сўзи "Мен ундай қил-моқчи эмас эдим, фақатгина анти-вирус программаларини ишлаб чи-қарувчиларнинг қобилиятсиз экан-ликларини кўрсатмоқчи эдим, хо-лос" эди.

Баъзан биз ўз қобилият ва иқти-доримизни ноўрин ишларга қўллаб, ўз ҳаётимизни бекорга сарфлай-миз.

Ҳар бир инсон ўзига берилган иқтидорни энг яхши даражада қўллаб, атроф-муҳитдаги инсон-ларнинг оғирлигини енгил қилишга ҳаракат қилиши керак, бўлмаса жа-зосини албатта топгусидир.

ҚИЗИҚАРЛИ РЕФЛЕКСЛАР

Кўзингизни бир дақиқада неча маротаба юмишингизни биласизми? Албатта, бу савол сизга жуда мантиқсиз туйилиши мумкин, ле-кин бунни қарангки, баъзи тадқиқотларда бу ҳаёт-мамонт масаласи бўлиб келмоқда.

Масалан, чарчаган учувчи бир дақиқада 40 маротаба кўзини юмар экан, бу дегани дақиқасига тахминан 12 см. атрофни кўра олмайди, бутунча тахминан 8 км. йўлни кўзи юмий ҳолда босиб ўтади.

Одатда, кишининг дақиқасига неча ма-ротаба кўз юмиши ва очишини ўрганиш пси-хотрия каби баъзи соҳалар учун жуда кат-та аҳамият касб этади. Инсон миёсига ало-қадор баъзи касалликлар ҳам шу йўл билан аниқланади. Масалан, мизофринияда кўз юмиш одатдагидан кўп экани, парминсон ка-саллигида эса одатдагидан кам экани аниқ-ланган. Лекин булар орасида "балфарагал" деган касаллик бўлиб, унга чалинганлар кўзла-рини шунчалар кўп юмишар эканки, нати-жада улар китоб ўқиш, телевизор кўриш ва ижтимоий муносабатларда бўлишдан маҳ-рум эканлар.

Мақоллар мағзи

АВВАЛ ҲИЛА,
КЕЙИН СҲИЛА

Жамият аъзолари ўзаро муносабатларда сўзлашиш одобига қатъи риоя қилишлари зарурлиги таъкидланади. Киши айтадиган ҳар бир сўзи (гапини) аввал ҲИЛА олиши, сўнг сўзлашиш лозим. ҲИЛАмай айтилган сўз кишини кўпчилик орасида уялиб қолишига, ҳатто фожий аҳволга тушишига сабаб бўлиши мумкин. "Сўзни кўнгилда пишқарма-гунча тилга келтурма, Ва ҳар неким кўнгилда бор - тилга сурма (Навоий). Вар: "ҲИЛАмагунча сўйлама"; "Кўп ҲИЛА, оз сўйла"; "ҲИ

катим ҲИЛА, бир қатим сўйла" (қатим - игнага бир марта ўтказиб иш тикишга етадиган, тикилаётган иш билан қулоч қилиб ёзилган қўлнинг учи орасидаги масофага тенг ип); "Дилда пишир, тилда гапир"; "ҲИЛА гапирсанг ҳам, ҲИЛА гапир"; "Тез сўзлаган тез пушмон бўлар"; "Оғизга келган сўз арзон, овулга келган бўз арзон"; "ҲИЛАманган жойдан тулки чиқар, ҲИЛанмаган сўздан кулки чиқар"; "Англамай айтган тингламай ўлар, чайнамай ютган кавшамай ўлар".

АДАБНИ БЕАДАБДАН
ЎРҲАН

Луқмон Ҳакимдан "Адабни кимдан ўргандинг?" деб сўрадилар. Луқмон жавоб берди: "Адабни беадаблардан ўргандим, уларнинг ҳаракатларидаги менг мақбул бўлмаган нарсалардан ўзимни сақладим". (Саъдий, Гулистон). Вар.: "Ақлни ақлсиздан ўрган"; "Тамизни бетамиздан ўрган"; "Ақлли ўрганар, аҳмоқ ўргатар"; "Одобнинг нима эканини одобсизни кўрганда биласан".

"Ҳикматнома"дан олинди.

Физика

ЛАЗЕР НУРИ
ҚАЙРИЛИШНИНГ САБАБИ

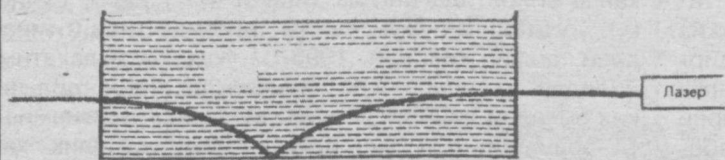
Сув қуйилган стаканга бир неча чакмоқ қанд солинг, лекин сув билан қандни аралаштирманг. Стаканга ён томонидан нур (масалан, лазер нури) йўналтиринг. Шунда қизиқ физик ҳодисанинг гувоҳи бўласиз: нур гарчи стакан тагига нисбатан параллел равишда йўналтирилган бўлса-да, у сув ичида қайрилиб, стакан тагига тегиб, сўнг стакан деворида акс этади.

Лазер нури бу ҳолатда қайрилишининг сабаби нима эканлигини биласизми?

Эриган қанднинг шакари сув билан аралаштирилмаганида суюқлик-

нинг нур синдириш кўрсаткичи турлича ўзгарувчан бўлади. Стакан тагига, яъни шакар кўп жойда нур синдириш кўрсаткичи энг юқори даражада бўлади.

Лазер нури идиш девори орқали унинг асосидаги сувга тушаркан, аста-секин пастга қараб эгила боради. Нур ширин суюқлик ичида эгила бориб, сувнинг ширинлик энг қуюқ жойига етганда стакан тагига бориб тегади ва у стакан остида аксланади. Сўнг яна суюқлик қатламлари аро аста-секин кўтарила боради ва яна сув сиртига чиқиб тексланади.

Ошхона

ЎЗГА -
ЎЗИҒЛАР

Ош кўклари нам латтага ўраб, салқин жойга қўйсангиз, яхши сақланади. Бир овқатга бир неча хил кўкатни бир йўла ишлатманг, бир-бирининг таъмини йўқотади.

Гуручни юваётганда туз солиб ишқаланса, ғубори яхши кетади.

Тухум пўчоғи аслида тоза бўлмайди. Уни пиширишдан олдин яхшилаб ювиб юборинг.

Овқат пиширишдан олдин қозонни яхшилаб ювинг. Чала ювилаган қозонда таом тагига олади ёки қуяди.

Сарёғ солинган идишни шўр сувда ҳўлланган сочққа ўраб қўйинг. Шундай қилсангиз, сарёғ иссиқ кунда ҳам эриб кетмайди.

Математика

ОЛЧАНИНГ ЭТИ ДАНАГИДАН ҚАНЧА КАТТА?

Масала: пишган олча этининг қалинлиги ўзи ўраб турган данак қалинлиги (диаметри) билан тенг бўлади. Этнинг шакли ҳам худди данакка ўхшаб думалоқ деб тасаввур қилинг. У ҳолда олча у ўраб турган данакдан қанча катталигини фикрлан ҳисоблаб кўринг.

Ечиш. Масаланинг шартидан кўриниб турибдики, олча донасининг диаметри

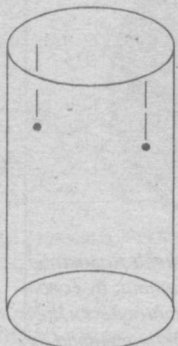
данагининг диаметридан 3 марта катта. Демак, олча донасининг ҳажми $3 \times 3 \times 3$, яъни 27 марта катта. У ҳолда данакнинг ҳажми олча ҳажмининг 27 дан 1 қисми ($1/27$)га тенг. Демак, эт (шарбатли қисм) ҳажмига $26/27$ тўғри келади. Маълум бўладики, яхши пишган олчанинг этининг данагидан 26 марта катта, яъни кўп бўлар экан.

ПАШШАНИНГ АСАЛГАЧА ЙЎЛИ...

Шишадан ясалган цилиндрик банка деворининг ичида бир томчи асал қотиб қолибди. Асал томчиси билан банка оғзига оралиқ 3 см. Идиш деворининг ташқарисида, асал томчисининг рўбарўсига (яъни, идишнинг кўндаланг кесими диаметрининг нариги учига) пашша кўниб турибди.

Пашша асалга етиб бориши учун энг яқин йўл қайси? (Банканинг баландлиги - 20 см; диаметри - 10 см).

Ёрдам-йўлланма:
Ушбу масалани ечишдан ҳаёлотга бироз эрк бериш

зарур. Яъни, банка деворини ҳаёлан ёйиб юбориш керак. У ҳолда баландлиги 20 см, асоси $10 \text{ см} \times 3 \frac{1}{2} = 31.5$ см.ли тўғри тўртбурчак ҳосил бўлади.

... Ана энди мазкур тўртбурчак юзасида асал томчиси (В) ва пашша кўнган (А) нуқталарини белгиланг. Сўнг геометрик шаклларга оид қоидалар асосида масалани ечинг. Сизга бир ҳафта муддат!

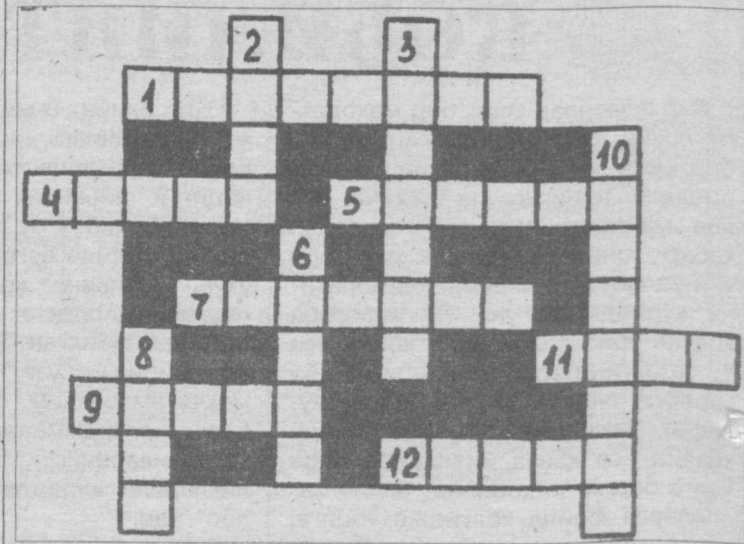
Ёш иқтисодчи.

География

"ПОЙТАХТ" ДАРЁЛАРИ
НОМЛАРИ БОШҚОТИРМАСИ
Қуйидаги мамлакатлар пойтахтлари ёнидан ўтувчи дарёлар номларини белгиланг.

Энига: 1. Минск. 4. Киев. 5. Москва. 7. Рига. 9. Варшава. 11. Париж. 12. Лондон.

Бўйига: 2. Боғдод. 3. Вашингтон. 6. Будапешт. 8. Рим. 11. Пномпень.

САЛОМАТЛИК ҲАҚИДА

Табиат ҳодисаларининг вақти-вақти билан такрорий равишда ўзгариши фақат ўзаро бўлибгина қолмай, балки ҳар бир жонзотнинг ҳам ҳаёт ва фаолиятига таъсир этувчи жараёндир. Булардан бизга энг кўп таниш бўлган "ички соат"ни ҳосил қилувчи кеча ва кундуз ритмларидан бўлиб, улар орасида энг қизиги "уйқу" бўлиб, олимларнинг тадқиқотларига қараганда 100 соатли уйқусизлик инсонда руҳий касалликлар келтириб чиқибгина қолмай, ўлимга олиб бориши мумкин экан.

Уйқу даврий юз берадиган умумбиологик ва физиологик ҳаётга бўлиб, бунда инсон марказий нерв системасининг иш қобилиятининг тикланиши учун энг яхши шароитлар яратилади. Аммо замонавий тасаввурларга қараганда, уйқу кун бўйи олинган ахборотларни қайта ишлаш ва эртаси кунга яна қабул қилиш қобилиятига эришиш учун қаратилган иш тарти-

бидир ҳам. Уйқуда нафас уйғоқликка нисбатан анча чуқур, юрак уриши секин ва тана ҳарорати паст бўлиши ҳаммаишга маълум. Бу эса уйқу ҳолатида ҳужайралар ва тўқималарнинг ҳаёт ва фаолиятини таъминловчи органларнинг "дам" олишидан ҳам далолат беради.

Ҳозирги пайтда 80% кишиларда уйқу бузилишлари кузатишмоқда. Бунга асосий сабаблари уйқунини зўрлаб бузилиши, яъни тунги иш, кечаси ўқш, бирор нарсдан ҳаяжонланиш, нерв системасининг руҳий ва эмоционал ҳолатларидир. Шунини айтиб ўтиш лозимки, бизнинг унча кўп диққат қилмайдиган уйқу соатларимиз сабаб бўлган "уйқу бузилишлари" жуда жиддий соғлиқ муаммоларини келтириб чиқаради. Олиб

борилган тадқиқотлар 4.5-5.5 соатлик уйқу натижасида кишиларда ҳолсизлик, қабул қилиш ва муҳокама қилиш системасининг бузилиши, чарчоқ ҳисси ва баъзи руҳий касалликларга, қисқаси зичинсал ва бадансал ишлардаги унумни пайсатиришини кўрсатди.

Киши одадда (нормада) қанча ухлаш кераги, асосан ёшига боғлиб бўлиб, шу уйқу миқдори инсон организмидан учун бир тури озиқ вазифасини ўтайди.

6 ойдан 3 ёшгача бўлган бола 14 соат, 4-5 ёш орасидаги 13, 6-12 ёш орасидаги 9-10 соат, ўсмирлар 8 соат, катталар эса 6-7 соат суткасида ухлашлари керак.

Иш кўп ва қийин пайтларда (масалан, им-

тиҳон олдидан) уйқуга қониқмаслик, айниқса, зарарлидир. Чунки нерв системаси бундай вақтда яхши дам олишига муҳтож бўлади. Уйқуга қониқмаслик эса нерв системасини анча заифлаштириб қўяди. Бундай вақтларда жисмоний иш билан шуғулланиш (айниқса, очик ҳавода), эрталабки жисмоний машқларни бажариш, физкультура ва спорт билан шуғулланиб туриш нерв системасини мустаҳкамлайди ҳамда кишининг тинч, қаттиқ ухлашига ёрдам беради. Бу чоралар, шунингдек, турмуш мароми-ни тўғри тутмаслик, одамни ҳаяжонга соладиган кечинмалар ва ҳаддан ташқари чарчас оқибатида бошланадиган уйқусизликка қарши курашда ҳам яхши наф беради.

Муайян уйқу режимида риоя қилиш, доим бир вақтда ётиш ва уйғониш мақсадага мувофиқдир.

Ш.ҚАЙУМОВА

БИРЖАДАГИ „БУҚА“ ВА „АЙИҚ“ЛАР

Азиз газетхон дўстим! Ишлар қалай? Иктисодиёт дунёсидаги мураккабликлар ва қийинчиликлардан бошингиз гангиб қолмадими? Ўзи иктисодиёт дунёсида ҳамма нарса мантиқан тўғри ва ақл билан қурилган.

Мана масалан, биржани олайлик. Бу сўз кўринишидан анча мураккабга ўхшайди. Аслини олганда, бизнес билан шуғулланиб туриб, биржани билмаслик мумкин эмас.

Хозир сиз билан биржа сўзини мағзини чақамиз.

Қадим ўтган замонда бозор бўлган экан. У ерга сотувчи ва харидорлар келган. Ҳаммаси яхши кетди-ю, лекин уния битта ноқулайлиги бор эди. Тасаввур қилинг, сиз сигирингизни сотмоқчисиз. Уни эса бозорга боргиси йўқ. У сизнинг бир-икки қистовингиз билан бозорга боришга мажбур бўлади. Мақсадингиз амалга ошади. Уни сотмоқчи бўлсангиз-чи? Уни бозорга олиб бора олмайсиз-ку, ё тахталарини бузиб бозорга олиб бориб сотасизми?

Одамлар узоқ ўйлашди ва бир қарорга келишди. Ҳа-я, бозорда товарсиз ҳам савдо қилиш мумкин-ку, деган хулосага келишди. Жуда бамаъни фикр. Шунда бозор гапириб қолди. "Агар мен сизларнинг фаолиятингизга аралашадиган бўлсам, менга ҳам фойданинг фойизидан бера-сизлар. Чунки мен ишлайман-ку. Шунинг учун ҳаққимни тўлангда. Бу ҳам тўғри фикр.

Шундай қилиб, биржа олди-сотди амалга ошириладиган ташкилот. Бу

жараёни амалга оширадиган ташкилотчи - биржага эса фойданинг фойизидан унум тегади.

Агар бу биржада товарлар устида олди-сотди ишлари амалга ошириладиган бўлса, бу биржа товар биржаси дейилади. Савдо қимматли қоғозлар бўйича бўладиган бўлса, бу биржа қандай номланади? Қоғозли биржа деб-ми? Йўғ-э. Номланиши чиройли эмас-ку. Қоғоз биржаси. Қолаверса нима бу ерда фақат қоғоз сотиларми-ди.

Агар бу ташкилот савдо-сотиқ ишларини қимматли қоғозлар устида амалга оширадиган бўлса, фонд биржаси дейилади.

Ҳукумат ҳам ўйлаб-ўйлаб, биржанинг фойдали жихатларини кўриб, ўзларига ҳам биржа очишди. Уни давлат биржаси деб аташди. Бу шароитда тадбиркорлар жим ўтираверишади, деб ўйлайсизми? Йўқ. Улар ҳам хусусий биржалар ташкил қилишди. Дунёда бошқа биржалар бўлмайди. Фақат икки хил - давлат ва хусусий биржалар бор. Бошқасини ҳозирча топа олмайсиз.

Биз сизга қоғ...уэр, фонд биржалари қандай ишлаши ҳақида гапириб берамиз.

Товар ва фонд биржасининг ишлаш принципи бир хил. Фақат фонд биржасида иш бироз мураккаброк. Биз шу мураккабликни четлаб ўтмоқчи эмасмиз.

Тасаввур қилинг, бирорта фирма ўзи учун янги офис олмоқчи. Ишни нимадан бошлаш керак. Биринчи ва-зифа - сармояни жалб қилиш. Биржа-

да акция сотиш керак. Бунинг учун акцияни олиб биржага бориладими? Йўқ. Бироз шошманг. Ўйланг. Гап шундаки, фонд биржаси операцияларига ҳамма қимматли қоғозлар ҳам қўйилавермайди. Бу ерга энг бой, сармояси етарли, доимий фойда кўрадиган фирмалар жалб қилинади.

Бундан ташқари, фақатгина олди-сотди ишларини амалга оширмайди. Бу ерда, фақатгина сотувчи ва олувчиларнинг катта танлаш ҳуқуқи бўлади.

Агар сизнинг жиддий иш билан шуғулланадиган фирмангиз бўлса, акцияларингиз ҳам фойдали бўлади. Ундай бўлса, қани, биржага йўл олинг. Биринчи галда қиладиган ишингиз - брокер топиш. Брокер - жуда жиддий одам. Сиздан сотув ҳақидаги маълумотни олувчи ёки буюртма кўринишидаги қимматли қоғозни оладиган шахс брокер бўлади.

Буюртмада қимматли қоғоз тури, сони, брокерга қоладиган фойдаси ва буюртманинг муддати ҳақида гап боради.

Фақат биржага акцияларни кўтариб келиш шарт эмас. Аввал айтганимиздек, биржага акция-товар олиб келинмайди. Унда нима олиб келинади дерсиз? Тўғри савол. Бу ерга акцияларнинг проспект эмиссиясини олиб келиш керак. Бироз мураккаб нарсага ўхшайдими? Эмиссия - сотувга чиқарилган акциялар ва уларнинг номинал қиймати ҳақида маълумот берадиган ёзув.

Брокер буюртмангизни олиб, рўйхатдан ўтказиш палатасида рўйхатдан ўтказди. Ҳамма ердаги каби бу ерда ҳам тартиб бўлиши керак-да. Сўнг брокер буюртмани олиб, маклер ёнига боради.

- Салом, маклер, - дейди брокер. - Мен буюртма олиб келдим.

- Салом, брокер, - дейди маклер. - Буюртмангиз яхши-ми? Маклернинг қизиқишларини қуйидагича изоҳлаймиз. Маклер брокердан

фарқли ўларок, биржанинг ишчисини ҳисобланади ва операцияни ўз ҳисобидан яқунлайди.

Брокерлар тўпланадиган жой бироз ғалатирак - бирда ўраш дейилади.

Маклерлар йиғилиб, ишларини, режаларини ўртоқлашадиган жой маклериат дейилади. Сиз биржага келиб биринчи галда "биржа ўрасига, сўнг маклериатга учрайсиз. Энг хаяжонли дақиқалар. Кўп нарсалар ҳал бўладиган пайт: маклер сизнинг буюртмангизни қабул қилади. Бу дегани акция савдо жараёнига кирди. Маълумот қисқа фурсатлар ичида электрон таблода намоён бўлади. У ерда қанча акция борлиги унинг номинал қиймати, аниқ баҳоси, айтиш кундаги нархини билиб олиш мумкин.

Акция курси ишлаб чиқарилган акция баҳоси. Бизнесмен дўстим, энди тушунгандирсан, акция курси унга келадиган фойдага боғлиқлигини. Лекин бу курс доимо ўзгариб туради. Уни нархи жуда тез тушиб кетиши ҳам мумкин. Бундай нохуш ҳолат юзага келмаслиги учун биржада курсни белгиладиган жой бўлади. Бу жойни капиталовал палата деб атаганлар.

Бизнесменнинг асаблари жуда муштақкам бўлмоғи керак. Электрон таблодаги маълумотларни олгандан кейин сиз бирор фирма томонидан ёлланган брокер келиб, акцияларингиз билан қизиқишини кутишингиз керак. Акция олинадиган пайт. Энг қувончли дамлар. Табриклаймиз. Сотувчи ва харидор вакиллари икки брокерлар рўйхатдан ўтказиш палатасига кириб, у ердаги киртаж мукофот оладилар. Шу ерда улар хизмат ҳақи оладилар.

Ҳаммаси чиройли, яхши. Лекин бир маромда кетаётган ҳаётга "буқа" ва "айиқ"лар ҳалақит беришади. Биржага ҳайвонлар ҳам келар экан деб ўйласангиз янглишасиз. Буёғи жиддий иш.

Қимматли қоғозларнинг нархи ошиши арафасида уларни сотиб оладиган брокерларни "буқа"лар дейишади. Лекин улар ҳам баъзан ютқазиб қўйишлари мумкин. Ёки сиз ўзингизга керакли акцияларни арзонроқ сотиб олмоқчи бўлсангиз, махсус брокер ёллайсиз. У акция нархини туширади. Уларни "айиқ" дейишади.

“ЎҚУВЧИЛАРИМ ТЎЛИҚ САВОДХОН БЎЛИШДИ”

Юнусобод тумани, 17-лингвистик мактабнинг бошланғич таълим ўқитувчиси Хулкар опа Алимбековага ёзги таътилга чиқиш олдидан бир неча саволлар билан мурожаат қилдик.

- Хулкар опа, эштишимга қараганда, сиз ишлаётган мактабда таътилга чиқаётган ўқувчиларга ҳам таътил давомида бажаришлари учун бир қанча топшириқлар берилар экан... Ёки бу сизнинг услубингизми?

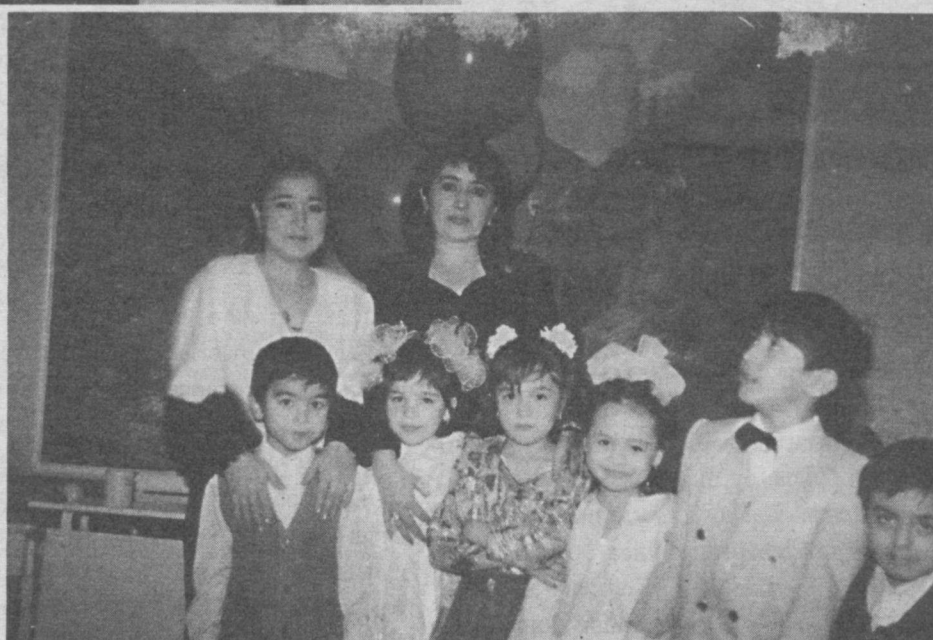
- Таътилга чиққан ўқувчиларимга “ёзги топшириқлар” беришни анчадан бери қўллаб келаман. Бу нарса биринчи навбатда болани масъулиятни кўпроқ ҳис қилишга ва қолаверса, эндигина саводи чиққан боланинг хотирасини мустаҳкамлашга яқиндан ёрдам беради.

- Ўқувчиларнинг ота-оналари қандай қарашади бу масалага.

- Ота-оналар менинг энг яқин ёрдамчиларим. Бу иш тажрибам уларга ҳам маъқул. Чунки бола китоб ўқийди, онаси билан бирга диктант ёзади, мисол ва масалалар ишлайди. Бу эса эндигина олган билимларини янада мустаҳкамлайди. Бола кўпроқ эртақлар ўқишга ҳаракат қилади, чунки мен ўқиган эртақларнингизни укаларингизга айтиб беринг, дейман. Бир томондан китоб ўқиса, иккинчидан нутқи ўсади.

- Бизнинг газетамиз мухбири сиз билан янги ўқиш бошланган пайтлари ҳам суҳбатлашган эди. Менимча, сизнинг синфингиз биринчи синфни якунлаб, иккинчи синфга йўланма олишди, шекли. Қандай? Чарчамадингизми? Синфингиздан кўнглингиз тўлдиими?

- Ҳа, албатта. Ўқув йили бошида сал чўчиб турган эдим, сабаби янги

алифбо, 34 нафар ўқувчи билан иш бошладим. Мана энди бемалол айта оламан, ўқувчиларим тўлиқ саводхон бўлишди. Бундан жуда хурсандман.

- Халкар опа, айтингчи, нима-лардан кўнглингиз тўлмади? Яхши ўзлаштиролмаган ўқувчиларингиз борми? Бунинг сабаблари нимада, деб ўйлайсиз?

- Биласизми, кўнглим тўлмаган нарса шу бўлдики, нима учундир ўқувчиларнинг хуснихатидан унча хурсанд эмасман. Дафтар юритишнинг барча қоидаларини сингдиришга ҳаракат қилсам-да, 3-4 нафар ўқувчим сал ҳунукроқ ёзишади. Ахир хуснихат бу ўқувчининг юзи демасдир. Шу нарса устида янада кўпроқ ишлашим керак.

- Менинг бобом 38 йил болаларга бошланғич таълимдан сабоқ берганлар. Эсимда, 3 йил ўқитган ўқувчиларини бошқа устозлар қўлига берилари келмасди. Болалар ҳам ўрганиб қолишарди. Ўшанда айтардиларки, “Яхши оилаларнинг фарзандлари

эди. Билмадим, кейинги йил қандай синфни оларкинман?”

Хулкар опа, тажрибали педагог сифатида сиздан яна оила ва мактаб мутаносиблиги ҳақида сўрамоқчи эдим...

- 3 йил ўз фарзандингдай бўлиб қолган болаларни кузатиш жуда оғир. Лекин бунинг битта томони бор, қалдирғочларнинг кўз олдинда улғайиб бораётганини кўриб севиноар экансан. Менинг биринчи ўқувчиларим бирор маслаҳатга олдимга келишса, бўйлари-ни кўриб хурсанд бўламан, айниқса уларнинг аниқ фикрлаши, орзулари,

ўқишга бўлган иштиёқларини кўриб меҳнатларим зое кетмайди дейман.

- Болалар ёзги таътилни қаерларда ўтказганлари маъқул, сизнингча?

- Болаларни кўпчили ёзги таътилда оромгоҳларга боришади, лекин бу даврда боланинг ёшини ҳам эътиборга олиш керак. Фикримча, биринчи навбатда болани меҳнатга ўргатиш керак. Таътилда ота-онаси, бувиси, бобоси бағрида бўлгани маъқул. Тўғаракларга олиб бориш мумкин. Болани доимо нима биландир машғул қилиш керак.

- Бу йил мактаб остонасига илк бор қадам қўядиган биринчи синфлар учун нималарни маслаҳат берган бўлардингиз?

- Мактаб бағрига илк қадам қўяётган болаларга, ота-оналаримизга сабр-тоқат, фақат яхши ўқишларини тилайман. Чунки Ўзбекистонимиз келажаги мана шулар қўлида.

- Хулкар опа, болаларнинг яхши ўқишларида, қомил инсон

бўлиб етишишларида кўпроқ она-ларнинг ўринлари муҳим.

Хулкар опа, онангиз ҳақида икки оғиз гапириб беринг.

- Ҳаётда нимаики яхшиликларга эришган бўлсам, барчаси учун онамдан миннатдорман. Оналар табиятан оғир, камгап ва жуда меҳрибон аёллар. Бутун умрлари давомида минглаб оилаларга ок йўл тилаганлар. Ҳозир нафақадлар. Менга доимо, “болам, яхши инсонлар билан дўст бўл ва фақат яхши ният қилиб яша, шунда ҳаётинг текис ва ширин бўлади” дер эдилар. Оналарнинг ҳар бир ўғитлари қулоғимда, мен ҳам қизларимга шу нарсаларни ўргатишга ҳаракат қиляпман. Айниқса, ўзим она бўлганимдан сўнг онажоним 100 фоиз ҳақ эканликларига ишондим. Фақат бирга нарса, онам менадан олисдалар. Такдир, онамнинг узокдаликларини қайнонам ҳеч ҳам билдирмайдилар. Улардан миннатдорман.

Устозларим қаршисида бош эгаман. Мана шундай инсон бўлиб етишишимда уларнинг ҳам ҳиссаси катта.

- Хулкар опа, эштишимга қараганда, сизнинг синфингиз яқинда туманлараро ўтказилган синфхоналарнинг безатилиши танловида совринли 2-ўринни эгаллабди. Биз ҳам табриклаймиз.

Айтингчи, синфхоналарнинг безатилишининг ўқувчи-болалар руҳиятига таъсири бўладими?

- Раҳмат. Бу соврин фақат менга берилган соврин, деб ҳисобламайман. Сабаби, синфхонанинг таъмирлашда менга мактаб маъмурияти, ўқувчиларимнинг ота-оналар катта ёрдам беришди. Уларга чин кўнгилдан миннатдорчилигимни билдираман. Саволингизга келсак, болаларнинг руҳиятига синфхоналарнинг жиҳози жудаям катта аҳамиятга эга. Ўзингизга маълум бўла рангли, суратли китобларни яхши кўриб ўқийди. Синфхона ҳам рангли китоб каби болани ўзига жалб қилса, бунинг фақатгина яхши томонлари бор.

- “Тонг юлдузи”га тилакларингиз?

- Ҳамманинг хонадониди тинчлик, соғлиқ бўлсин. Юртимиз тинч, юртбошимиз омон бўлсинлар.

Касбдошларимга эса, яхши дам олиб, янги куч-ғайрат билан ўқув йилини бошлашларини ва шарафли ишларида омадлар тилайман.

- Раҳмат суҳбатингиз учун.

Ўзингиз ҳам яхши дам олинг.
Азамат ТЎРАЕВ
суҳбатлашди

ТАЪТИЛАДА ИШЛАР ҚАЛАМ

ОНАМГА ХАМРОХ
БЎЛАМАН

Мен Шотурсун Фуломов номли 114-ўрта мактабнинг 3 - "Д" синфида ўқийман. Ёзги таътилни хиебонлар, болалар истирохат боғлари-га бориб ўтказаман. Ёнг севимли машғулоти- китоб ўқиш. Ҳар хил эр-таклар билан бирга Алишер Навоий, Умар Хайём, Абдулла Орипов шеърларини

жуда севиб ўқийман ва ёд оламан.

Онам Тошкент Давлат Университетида ишлайди-лар. Мен ҳам таътил кунла-рида онамга ҳамроҳ бўла-ман. Чунки университет хо-димлари менга жуда меҳри-бон. Улар билан мулоқотда бўлиш менга ёқади.

Ҳозир ўқишларимни 5 ба-хога тугатдим. Келажакда ниятим яхши ўқиш, онам сингари ТошДУга кириб, ўқиш ва шу даргоҳда иш-лаш. Тилакларим гуллаб яшнаётган Ўзбекистонимга кўз тегмасин. Юртбошимиз соғ-омон бўлсинлар. Ўзбек-стонимизнинг ҳар бир ўғил-қизи ўз ота-онаси бағрида ўсиб-унсин.

Нигора ЮЛДАШЕВА,
Чилонзор тумани,
Мевазор маҳалласи
2-тор кўча, 19-уй.

ФЕРМЕРЛИКНИ ЎРҶАНАМАН

Бувижоним доим мени тергаб, ёшли-гингда бирор хунарни ўрган, иш бил, вақ-тинг беҳуда ўтмасин, деб кўп гапиради-лар. Ҳар бир сўзида ҳодисалардан гапи-риб, "Дунёдаги мусибатларнинг энг катта-си, вақтни беҳуда кетказишдир" деб мени меҳнатга қарашишимга ундайдилар.

Эрталаб туриб, уйда хўжалик ишларига ёрдам бераман, ота-онам нима иш буюр-са, ўшани дарров бажараман ва мактаб-

да чорвачилик тўғарагига қатнашаман.

Ёзги таътилда мен тоғамникига фер-мерчиликни ўргангани бораман, деб бу-тун синфда ваъда бердим. 5-чорак - меҳ-нат чорагига фаол қатнашишга аҳд қил-дим.

Дилноза ҚОДИРОВА,
Фарғона шаҳар
33-ўрта мактабнинг
5 - "А" синф ўқувчиси.

БАТАН

Ватан бу - туғилиб ўсган жойимиз,
Ватан - бизнинг она юртимиз.
Дўстлар, бу Ватанни қадрлайлик,
Ўзбекистон халқини дунёга танитайлик!

"Ватанни севмоқ иймондardир",
Келинг дўстлар, ватанни севайлик.
Ватан гуллаб-яшнасин, аёло ўқийлик,
Ватанга муносиб шеърлар тўқийлик!

Азамат ТУРҒУНОВ,
Олмалик шаҳридаги
10-мактабнинг
4-синф ўқувчиси.

БИЗ НИМА УЧУН
КУЛАМИЗ?

Албатта қувонганимизда. Одам қачон қувонади? Ишлари беш, кўнғил-лари хуш бўлганида. Болаларнинг иши қачон беш бўлади? Ўқув йилини кўнғил-дагидай яқунлаб, синфдан-синфга ёруғ юз билан кўчиб, ота-онаси, устозлари-дан раҳмат эшитганида.

Иши, ўқиши, одоби беш, меҳнатсе-вар, илмсевар болаларга кулги жуда ярашади. Ана шундай омадли болалар чеҳрасида табассум гоёат ёйилиб кета-ди. Вой уларнинг ёноқларидаги кулгич-ларининг ўзларига ярашганичи. Ку-линг, умрингиз узоқ бўлади, дейди-ма-шхур кулги устаси.

Лекин кулишда ҳам кулиш бор. Би-ров шодлигидан яйраб кулса, яна биров ялқов ўртоғининг аломат қилиқлари-дан қорнини чангаллаб кулади, яна биров калтафаҳм одамнинг аҳволидан кулади. Хуллас, биз ўзбекларда кулги-нинг тури кўп. Биров тиржаяди, биров иржаяди, биров жилмаяди, яна биров хоҳалайди, яна биров андиша билан пи-қиллаб кулади. Нима бўлгандаям кул-ган яхши, кулгига нима етсин.

Мен ҳам шунинг учун болаларга, ёшларга кулги бағишладим. Мақсад: "Тонг юлдузи"да ханда - бўлмасин кан-да!" Хандаларим сизни мароқам дам олишингизга озгина улуш қўша олса, мен орзуимга етган бўламан.

БАҲОНА

Бир куни Афандига отаси:
- Насриддин, эшакни суғориб кел!
- деди.
Шунда Афанди лабининг ёрилга-нини баҳона қилди.
Отаси:
- Эшакни суғориб келишга лабинг ёрилганини нима даҳли бор? - деди.
- Ий, суғориб турганда хуштак ча-либ туриш керак-ку, - деди Афанди.

ТОПИШМОҚЛИ
ХАНДА

Бир куни Афанди кетаётган экан,
кийиб олибди. Ни-мани кийиб олибди?

Жамилахон ДАДАБОЕВА,
Юқоричирчиқ тумани,
Янгибозор қўргони,
7-ўрта мактабнинг
9 - "Г" синф ўқувчиси.

ХОМИЙ АМАКИЛАР БОРМИ?

Қишлоғимиз асосан сабзавотчилик билан шуғулла-нади. Синфимизда бошқа қизлар қатори мен ҳам аёлочиман. Яхши ўқишимга уйда онам бўлса, мактаб-да устозим Хурсаной опа ва бошқа ўқитувчилар ёрдам берадилар.

Мактабимиз ҳар бир ишлари ҳар томонлама яхши-ю, лекин мактабимиз раҳбарлигига боғлиқми-йўқми, билмайман. Мактабимизда компьютерлар ва алоҳида хонаси ҳам бор, лекин компьютер ўрганиш бўйича дарс ўтилмайди. Ахир компьютерни, чет тилини ўрганиш ҳозирги вақтнинг асосий талаби

эмасми? Бундан ташқари мактабимизда меҳнат дар-си ўтилади, лекин тикишга тикув машиналари йўқ. Агар тикув машинаси бўлса, қизлар учун яхши бўлар эди. Сизларнинг газетангиз орқали мурожаат қила-ман: бизга компьютерни ўргатадиган муаллим ке-рак. Тикув машинаси олиб берадиган ҳомий амаки-лар бормикин? Бўлсалар, бизнинг мактабимизга ҳам бир келсалар.

Сайёра САПАЕВА, Тошкент туманидаги
1-мактабнинг
5 - "Г" синф ўқувчиси.

ЎЗБЕГИМНИНГ
ҚИЗЛАРИ

Ўзбегимнинг қизлари,
Юрса гуллар очилгай.
Ўзбегим аёллари,
Кулса, гавҳар сочилгай.
Сунбул-сунбул сочлари,
Белларини ўрарму?
Нозланиб юришига
Хилол ҳам дош берарму?
Парилар лол қолурлар,
Ойдек кулган юзига.
Қалам қошу оҳу кўз,
Гўзал ўзбек қизига.
Ойдин тунда ой қизин.
Қоронғу тун юлдузин.
Ватаним ўзбек қизин,
Севмаганлар бормикан?
Билмаганлар бормикан?
Ўзбегимнинг қизига,
Жоним бўлсин садаға.
Тўлин ой, гул юзига,
Жаҳон бўлсин садаға.

Шаҳодат НОРОВА,
Бухоро вилояти,
Ғиждувон туманидаги
17-мактабнинг 8 - "А" синф ўқувчиси.

ОНАЖОНИМ

Менинг азиз онажоним,
Жондан азиз жон-жаҳоним,
Эркаласа шодланаман,
Кучоғида тобланаман.

Менинг азиз онажоним,
Кечалари алла айтар.
Бошларимни силаб ҳар кун,
Менга иқбол, умр тилар.

Ухламай тонг-сахаргача,
Менга кўйлак тикади у.
Мени оппоқ кийинтириб
Ўзи одми юради у.

Хилола САИДОВА,
Қарши шаҳридаги
27-мактабнинг
7-синф ўқувчиси.

Бизнес-лойиҳа

ҚАДОҚЛАШ МАҲСУЛОТЛАРИ
ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ КОРХОНА

Мундарижа:

I. Тахлилий қисм:

II. Сотиш режаси:

1. Асосий истеъмолчилар талабини аниқлаш
2. Рақобатларга бардош қилиш даражаси
3. Бозорда маҳсулотни сотиш йўли.

III. Иқтисодий ишлар:

1. Дастлабки капитални аниқлаш ва капитал омиллари.

IV. Фаолият режаси:

1. Режани амалга ошириш муддатини аниқлаш ва босқичларга бўлиш.

V. Режа якуни:

1. Умумий чиқимлар.
2. Фойда.
3. Рентабеллик.

I. ТАХЛИЛИЙ ҚИСМ

Мустақил республикамизда ишлаб чиқариш, янги иш жойлари тинмай ўсиб бормоқда. Ишлаб чиқарилаётган товарларни харидорбоп қилиш омилларидан бири уни дид билан безатилган қадоқлашни амалга оширишни талаб этади. Ўзбекистонга чет эл технологияси кўплаб кириб келиши товарни сифатини тинмай ошириб боришини, этикетка ва қадоқлаш ишига бўлган талабни кучайтирмоқда. Мен яратмоқчи бўлган лойиҳа ҳам шу соҳа бўйича бир уриниш деб ўйлайман.

Мен яратаётган лойиҳани фақатгина ўзимизда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларни жаҳон стандартлари даражасида безаш ва қадоқлашдангина иборат бўлмасдан, бу соҳадан ташқари мен анчадан бери орзу қилиб юрган китоб ва газета журналларни чиройли қилиб чоп этишда ҳам фойдаланса бўлади. Ўзбекистон ёшларини мазмунли ва шу билан бирга чиройли ишланган ноширлик маҳсулотлари билан таъмин этишни орзу қиламан.

Мен ўйлайманки, менинг

лойиҳам ривожланаётган республикамиз учун жуда керакли бўлган валютани қадоқланган маҳсулотларни сотиб олиш учун беҳуда сарф бўлишини олдини олади. Бошқа чет давлатларга қарам бўлмасликни таъминлайди. Биздан тонналаб олиб кетилаётган озиқ-овқат маҳсулотлари бошқа давлатларда чиройли қадоқланиб, қанча нархга сотилаётгани сир эмас.

ПУЛ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ
ПРИНЦИПЛАРИ

Ўз-ўзидан маълумки, банк орқали бериладиган валюта-кредит ишлаб чиқариш машиналарини сотиб олиш учун асосий мезон. Узайтирилган кредит орқали ишлаб чиқариш ҳам амалга оширилади.

Зудлик билан ишга тушган корхона 2-3 йил ичида ҳамма қарзлардан қутилиб, фойда бериш йўлига ўтади.

II. СОТИШ РЕЖАСИ

1. Талаб катта. Ўзбекистон ҳозирги кунда 50 млн. доллар(\$)-лик қадоқлаш маҳсулотларини (этикетка, кути) четдан келтирмоқда. Масалан: UzBAT, Coca-cola, UzDaewoo Electronics, кон-

дитер ва парфюмерия саноатида.

Сотиш йиллик шартномалар асосида, транспорт буюртмачилар ҳисобидан.

2. Сифат назоратда ва технология доимий ўзгартириб турилади.

1 йилда - 21 823 444 \$
лик маҳсулот ишлаб чиқарилади.

1 йилдаги талаб - 50 000 000 \$. Рақобат деярли йўқ.

3. Маҳсулот сотиш - шартнома асосида.

III. ИҚТИСОДИЙ ИШЛАР

1. Дастлабки капитал - 100 000 \$

2. Олинган кредитлар - 120 000 \$

Жами - 220 000 \$.

Капитал омиллар NBU, шахсий жамғарма.

IV. ФАОЛИЯТ РЕЖАСИ

1. Режанинг умумий муддати - 8 ой.

- а) технология келиш муддати - 6 ой.

- б) технологияни ўзлаштириш - 1 ой.

- в) техникани ўрганиш - 1 ой.

ФАОЛИЯТ БОСҚИЧЛАРИ

- 1 йилда иш ойлари - 4 ой

1 йилда иш соатлари - 2016 соат, 1 кунда 21 соат иш сменаси - 3 смена, 1 смена 7 соат.

1 ойда иш кунлари - 24 кун.

Штат - 16 кишилик.

Ишлаб чиқариш тузилиши - 100% қадоқлаш маҳсулотлари.

Йиллик ишлаб чиқариш қуввати - 14 112 000 босма табок.

Дилафруз САФАЕВА,
ТошДУ қошидаги
гимназия ўқувчиси.

Бизнес-лойиҳа

ЧОРРАҲА ЁНИДА

ҲОЛАТ. Тарихий кўчаларнинг бирида чорраҳа жойлашган. Чорраҳанинг биринчи томонида кўп қаватли бинолар, иккинчи томонида универсам, учинчи томонида иқтисодиёт илмгоҳи жойлашган. Чорраҳанинг тўртинчи томонида бўш жой бор. Шу ерда нима кўриш керак деган мақсад қўйилади. Менинг менежерим шу ерда кўп қаватли биноларда яшовчи аҳолининг талабини кўриб чиқди. Улар ўзлари кўп қаватли биноларда истиқомат қилганликлари учун тўй-ҳашам ўтказишга қулайлик йўқлигини айтдилар ва улар яна озиқ-овқат дўкони бу ердан узоқлигини айтдилар. Кейин менежер иқтисодиёт институти талабалари билан суҳбат олиб борганда, уларнинг кўпчилиги институт ошхонаси яқин эмаслигини айтишди. Талабалар ва аҳолининг 80-90 фоизи бу ерда кафе ёки ресторан ва яна озиқ-овқат дўкони қуришни таклиф қилишди.

МАҚСАД. Аҳолининг ва талабаларни таклифларига биноан мен чорраҳани тўртинчи томонига икки қаватли бино қурдим. Бинони биринчи қаватида тўй-ҳашамларга мўлжалланган катта зал, унинг ёнида кичкинагина қаҳвахона жойлашган. Бинонинг иккинчи қаватида талабаларнинг таклифларига биноан миллий таомлар ошхонаси жой-

лашган. У ерда миллий таомлардан ташқари, чанқокни бошиш учун турли ичимликлар, музқаймоқ лотоси ҳам бор. Рестораннинг ёнида супермаркет жойлашган. Унинг ярми озиқ-овқат маҳсулотлари учун мўлжалланган, ярми эса турли буюмлар, аёллар косметологияси бўлими, кийим-кечаклар бўлими учун мўлжалланган.

1. Мен бу бинони қуришга 30 миллион сўм сарф қилдим. Мен банкдан кредит олмасдан ўзимнинг корхоналарим, фирмаларим ҳисобига қурдим. Бу бинони жиҳозлаш учун 7 миллион сўм, товар айирбошлаш учун 3 миллион сўм, жами 40 миллион сўм сарфладим. Мен бу пулларни 8-9 ой давомида чиқариб олдим.

Ресторандан тушадиган фойда. Тўй-ҳашамларни ўтказиш учун - 70 минг сўм. Бир ойда ўн марта бўлса - 700 минг сўм. Талабалар кечасини ўтказиш учун - 70 минг сўм. Бир ойда 3-4 марта бўлса, бир ойда 240 минг сўм. ЗАГСлар учун 50 минг, бир ойда 20 марта бўлса, 1 миллион сўм бўлади. Жами бир ойда ресторанга тушадиган бир кунда 60 минг сўм. Бир ойда 1800000 сўм. Супермаркетдан тушадиган фойда бир ойда 1700000 сўм.

Беҳзод Бектемиров,
Сирдарё вилояти,
3-мактаб
7-синф ўқувчиси.

Бизнес-лойиҳа

СУТ ИЧГАН -
СОҒЛОМ БЎЛАДИ

Бизнинг қишлоғимиз За-рафшон водийси бўйида ва чўл зонасига яқин жойлашганлиги сабабли, агарда "мен тадбиркор бўлганимда, мустақил Ўзбекистонимиз халқини сут ва сут маҳсулотларига бўлган талабини қондириш учун оилавий фермер хўжалигини тузган бўлар эдим. Бунинг учун давлатдан 1000000 сўм қарз олиб, шу пулга 10 бош 50000 сўмдан сугир сотиб олар эдим. Шу ишни амалга ошириш учун кетган харажатлар: ҳар бир сугирга бир кунда 15 сўмдан 7 кг ем 105 сўм бўлади. 10 бош сугирга 1 кунда 1050 сўм кетади. 365 кунда 1050 сўмдан 383250 сўм бўлади. Ҳар бир бузоққа 1 кгдан 10 та бузоққа 100 кг ем кетади. 10 та бузоққа 365 кунда 36500 кг ем ейди. 36500 кг 15 сўмдан 54.700 сўм бўлади. Боқувчи ва соғувчига 4000 12 ойга 48000 сўм бўлади. Боқувчи ва соғувчининг ойликлари бошланғич ойлик бўлиб, даромад ошган сайин, ойлик ҳам ошиб боради. Хашак учун жамоа хўжалигидан 4га ерижарага олиниб, чорва моллари учун, озуқа маҳсулотлари етиштирилади. Бошқа харажатлар учун 14050 сўм ажратилди.

Олинган даромадлар:

Бир сугир 1 йилда 10 ой сут беради. Битта сугир 1 кунда 8 литр сут беради. 1 кунда 10 та сугир 80 литр сут беради. 365 кунда 80 литрдан 29200 литр бўлади. 1 литр сутни 40 сўмдан сотсак, 1168000 сўмга сут сотилади. Давлатдан олган 1000000 сўмни қайтарсак, бизга соф фойда 1 йилда 168.000 сўм қолади ҳамда 10 та сугир бузоғи билан қолади. Шу қолган пулни ишчиларга ойлик сифатида тўлаш мумкин. Бу ишни давом эттириб, 2 ёки 3 йилда шу фермер хўжалиги ёнида сутни қайта ишлайдиган корхона қуриб, сут ва сут маҳсулотлари билан халқни таъминлашга ҳаракат қиламан. Шу фойдам ҳисобидан мактаблардаги ота-онасиз болаларни ўз ҳимоямга олиб, уларни бепул кийим-бош, дарсликлар билан таъминлайман. Болалар уйига ёрдам бераман. Бу ишларим билан мен Ўзбекистонимнинг равнақи учун, халқимизнинг фаровон яшаш учун ўз ҳиссамни қўша олсам, ўзимни бахтиёр ҳис қилган бўлар эдим.

Мўстабар ЖУМАЕВА,
Навоий вилояти,
Қизилтепа тумани,
22-ўрта мактабнинг
7-синф ўқувчиси.

Ишлаб чиқариш дастури

Қадоқлаш маҳсулотлари	ҳажми	нархи	
-	14.112 млн. босма табоқ	28.224 млн.сўм	
-	3.528 млн. тайёр маҳсулот	218.234 \$	
Технология қуввати - 3 йил			
Технология - 100 000 \$			
Технология нархининг 1 йилга тўғри келадиған қисми - 33.333 \$			
1 йилдаги кредит фройизи 12000 \$			
йиллик - 45.333 \$			
2 йили - 33.333 \$			
2 йил кредит%и - 8000 \$			
йиллик - 41.333 \$			
3 йил - 33.333 \$			
3 йил кредит%и - 4000 \$			
йиллик - 37.333 \$ банкка			
Банкдан олинған қарз тугади			
V. План якуни			
Картон, краска, технология Германиядан олиб келинған			
Чиқимлар	1 йил	2 йил	3 йил
Картон 77 тонна 1 т. -545д	42000 \$	42000 \$	42000 \$
Краска	8000 \$	8000 \$	8000 \$
Кредит қайтариш	45333 \$	45333 \$	45333 \$
Технология харажати			
Маош	17297 \$	17297 \$	17297 \$
Қўш. чиқимлар, Солиқлар	20000 \$	20000 \$	20000 \$
Кутилмаған харажат	10000 \$	10000 \$	10000 \$
Транспорт	5000 \$	5000 \$	5000 \$
Жами	147630 \$	147630 \$	139630 \$
Фойда	70604 \$	70604 \$	81604 \$
Фойда солиғи	10590 \$	11190 \$	12240 \$
Соф фойда	60014 \$	63414 \$	69364 \$
Рентабеллик	40%	44%	49%

НИМА УЧУН “ОҚ УЙ” ДЕЙИЛАДИ?

Оқ уй аслида оқ бўлмаган ва бундай номланмаган ҳам. Бироқ, доимо Кўшма Штатлари президентларининг расмий қароргоҳи бўлган.

Бу қадимий федераль иншоотга 1792 йил 13 октябрда асос солинган эди. Ирландиялик меъмор Жеймс Кобан томонидан қурилган бўлиб, у меъморлар мусобақасида ғолиб чиққан эди. Унинг лойиҳаси президент уйи учун танлаб олинган эди. Шу сабабдан дастлаб Президент уйи ёки Президент саройи деб аталарди. Аммо, нима сабабдан Оқ уй деган номни олди? Чунки иншоот кулранг томлардан қурилган бўлганку.

Уруш даврида 1812 йилда британия кўшинлари Вашингтонни босиб олишади. 24 август 1814 йилда президент уйига ўт кўйишади. Бино тўлиқ ёниб кул бўлади, фақат деворлари қолади. Меъмор Хобан раҳбарлигида иншоот қайта таъмирланиб, 1817 йилда тўла тикланиб бўлинади. Ёнғин доғларини беркитиш мақсадида кулранг томли девор оқ рангга бўялади. Шундан эътиборан Оқ уй деб номлана бошланади. Лекин бу ном расмий тус олмаган эди. Фақат 1902 йилга келиб бу номни Теодор Рузвельт қонунийлаштирди.

Ой уй хоналарининг турли рангда бўлгани ҳам қизиқарлидир. Мовий рангли овал хона - бу президент ва унинг рафиқасининг қабул маросимлари учун мўлжалланган. Қизил хона Империя даври жиҳозлари билан тўлдирилган. Зангори хонада президентлар Жон Адамс ва Томас Жефферсонлар давридаги асбоб-анжомлар қўйилган. Юқоридаги Пушти рангли хонада президент ва унинг оиласи истиқомат қиладилар.

ОДАМ НЕГА ЧАНҚАЙДИ?

Биз баъзан шу даражада чанқиб кетамизки, сув топилмаса, кўнглимизга ҳеч гап сизмайди, ақлимиз тўхтаб қолганга ўхшайди, бу дунёда биз кутаётган сувдан бошқа ҳеч нарса йўққа ўхшаб кетади. Бу бир қанча вақт орасида бўладиган чанқоқлик. Лекин бир неча кунга чўзиладиган ташналикдан худо асрасин. Ахир одам уч ҳафта сувсиз қолса - ҳалок бўлади-я!

Вужудимизнинг 50-60 фоизи суюқлик. У ҳаракат давомида тер ва бошқа чиқитлар бўлиб, танадан чиқиб туради. Кетган суюқликнинг ўрнини тўлдириб туриш учун биз доим сув (суюқлик) ичиб турамыз. Катта ёшдаги соғлом бир киши уч кунда 2 литр (бир кунда 700гр.) сувни терлаб чиқаради. Ҳар кун бадан пешоб ва ахлат чиқаришга камида бир литр суюқлик сарфлайди (ҳисоблаб кўринг: демак, 3 кунда 2л+3л=5

литр).

Яна шуни ҳам айтиш керакки, биз сув ичсак ҳам, ичмасак ҳам, барибир организмиз “сув ичиб туради”, чунки биз истеъмол қиладиган озиқ-овқатлар таркибида сув бор, у бир кунда 300-350 граммни ташкил этади.

Ҳисоблардан кўриниб турибдики, сув ичмаган ҳолатимизда баданимизга кирадиган (3 кунда 1 литр (350гр х 3) сув миқдори билан организмдан чиқади (3 кунда 5 литр) сув орасида катта фарқ бор. Бу фарқни йўқотиш учун (демак, 3 кунда яна қўшимча-камида 4 литр) суюқлик истеъмол қилишимиз шарт.

Чанқаш бу - организмнинг сувсиранидан бизга берган огоҳлантирувчи сигнали!

Оғиз ва томоқ қуришининг сабаби эса, баъзилар ўйлаганидек, чанқаш натижаси эмас. У асабга, жисмоний ҳаракатга ё бирор касалликка боғлиқ ҳолат. Бундай ҳолларда врачга мурожаат этиб, сабабини аниқлаш зарур. Инсон танасида суюқлик, қанд моддаси ва туз ҳамшиша бир маромда айланиб туради. Агар туз ёки қанд кўпайиб кетса ҳам одамнинг томоғи қуруқшаб, “чанқайверади”.

Миямизда “чанқаш маркази” бор. У қондаги тузми мувофиқлаштириб туради. Агар бу борада ўзгариш бўлса, марказ дарҳол томоқнинг орқа қисмига сигнал юборади ва жавоб сигнаolini олади. Мана шу зудлик билан бўлган жараён (марказнинг томоққа хабар юбориши ва жавоб олиши)да биз чанқоқликни ҳис этамыз.

ҚАДИМДА КУТУБХОНАЛАР БЎЛГАНМИ?

Кутубхона - бу бир киши ёки кўпчилик томонидан йиғилган ва сақланадиган китоблар тўплами. Уни меҳр билан тўплайдилар, авайлаб сақлайдилар. Патриарх Иброҳим шаҳридаги Ура қазилмаларида олимлар ёзуви бор сопол тахтачаларни топдилар. Улар эрамыздан аввалги 800 йилларга тегишли бўлиб, дастлабки кутубхоналардан нишонидир.

Эрамыздан аввал 600 йилларда Месопотамияда черков ва ибодатхоналарда кутубхоналар ташкил этилган. “Китоблар” - сопол тахтачалардан иборат эди. Улар мавзулар бўйича тўпланган бўлиб, ҳақиқий кутубхонани ташкил қиларди.

Мисрликларда ҳам ўз кутубхонаси бўлган. Улар ибодатхоналарда жойлашган бўлиб, қозилар тартибга солиб, ғамхўрлик қилар эдилар. У китоблар патриусли рулонлардан иборат эди. Қадимда

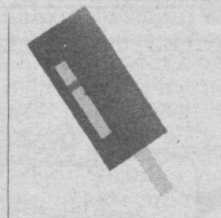
энг машҳур бўлган кутубхоналар Искандарияда ва Мисрда бўлган. У эрамыздан аввалги 300 йилда ташкил этилган. Кутубхонада 700 000дан зиёд папирус ўралмалари сақланган. Улар қартолга солинган ва система-лаштирилган эди.

Римликлар авваллари кутубхона билан қизиқмаганлар. Аммо греклар илҳомланиб, биринчи маротаба омма учун кутубхона ташкил қилдилар. Римнинг бойлари халқ учун ва шахсий кутубхоналарига асос солдилар.

IV асрда Римда 28 та оммавий кутубхоналар мавжуд эди. Жамоа учун кутубхоналар Англияда XIX асрда пайдо бўлди. 1850 йилда англия ҳукумати томонидан оммавий кутубхоналарни очишга рухсат берилди.

Бизнинг мамлакатимизда дастлабки кутубхоналар бир неча аср аввал пайдо бўлган.

МУЗҚАЙМОҚНИНГ ТАРИХИ

Музқаймоқни Шарқлилар қадимда ўйлаб топганлар. Европага ҳали етиб келмаганди. Тадқиқотчи Марко Поло Шарқда музқаймоқни кўргандан сўнг, жуда қизиқиб қолди. Европага ҳам олиб кетиш фикрида Италияга келтирди. У ердан Францияга ўтиб, музқаймоқ машҳур кишилар орасида кенг тарқалди. Улар оддий халқдан музқаймоқ тайёрлаш сирини беркитишар эди. Лекин барибир оддий халққа музқаймоқ сири маълум бўлиб, улар орасида ҳам кенг тарқалди. Музқаймоқ секин-аста бутун дунёга, ҳатто Кўшма Штатларга-ча тарқалди.

Музқаймоқ тайёрланадиган биринчи корхона Мэриленд штатида Балтиморда 1851 йилда иш бошлаган.

Музқаймоқ қаймоқ, сут ва сут маҳсулотларидан таркиб топган, баъзида унга тухум қўшадилар. Мазаси яхши бўлиши учун унга ванилин, шоколад, мевалар ва ёнғоқлар қўшилади. Музқаймоқнинг кўрсатмаси қуйидагича: 80-85% қаймоқ ёки бошқа сут маҳсулоти, 15% шакар, 0.5 дан 4.5% ароматизатор ва 0.3% стабилизаторлардан иборат.

Шу бир стакан музқаймоқ еганингизда, икки пиёла сут таркибичалик кальций, протеин, В витамини, шунингдек, А витаминини ўзлаштирган бўласиз.

ИТ РАНГЛАРНИ ФАРҚЛАЙ ОЛАДИМИ?

Хонадондаги ит - ҳамма-нинг суйгук жонзоти, ишончли дўст, яқин сафарларда йўлдош, кечакундуз ишончли пойлоқчи. Шунинг учун ҳам ит гўё одам қилган ҳамма нарсасига қодирдек, инсон биладиган ҳамма нарсани биладигандек туюлади. Бироқ унчалик эмас, ит оламни биздан бутунлай бошқача кўради.

Биласизми, ит рангларни бир-биридан фарқлай олмайди. Итларнинг бу “камчилиги”ни тузатиш йўлида олимлар кўп тажрибалар ўтказишган. Тажрибаларда, одатда, итга овқат бериш чоғида синов ўтказилган. Маълум рангли нур (гуҳо буюм) итни овқатланишга чорлаган. Бироқ итлар рангларни сира англай олмаган. Итга уларнинг ниҳоятда ўткир ҳид билиш қобилияти ёрдам беради. Улар овқат бор-йўқлигини искаб билишади.

Мушук-чи? Тажрибаларда маълум бўлишича, мушуклар ҳам рангларни фарқлай олмас экан. Улар бу дунёдаги ҳамма нарсани кул рангда кўра экан.

Дунёда фақат маймунларгина худди одамлар сингари рангларни фарқлай олар экан. Уларни синаш учун эшиклари турли рангларга бўялган катаклардан бирига овқат қўйилган. Кейин яна бошқа жойда эшиги айнан ўша 1-овқатли катак эшиги рангли катакка овқат қўйилган. Маймун қанақа рангли эшик ортида овқат борлигини бир мартадаёқ “билиб” олган.

Ҳа, жониворларнинг ранглар борасида “кўр”лиги аён ҳақиқат. Ахир кўплаб йиртқич ҳайвонлар тунда - ҳамма нарсаси фақат қора бўлиб кўринадиган вақт овқат излаб овга чиқади-ку. Унинг устига кўпгина ҳайвонларнинг териси турлича товланади. Хуллас, ҳайвонларга бу дунёдаги қапақдек ранг-баранг оламнинг қизиги йўқ. Чунки улар завқланиш, ҳайратланиш туйғуларидан маҳрум. Уларга - тинч яшашса, қоринлари тўқ бўлса бўлгани. Бунга эришиш учун эса табиат ҳайвонларга шундай сезгирлик қобилиятини ато этганки, улар ўнлаб км. нарида туриб ҳам кўра олади, эшити-тади ёки сезади.

Шунақа, бу дунё - бир кам дунё! Лекин бир жиҳатдан қисган худо бошқа жиҳатдан саҳийлик билан сийлайди, ўзи яратганларини!

БУЮК ЭРТАКЧИ

Ганс Христиан Андерсен (1805-1875) буюк эртакчи деб ҳисоблайдилар. Даниялик ёзувчи, фольклоршунос ва эртакчи Андерсеннинг асарлари 10 жилдлик китобдан кўпдир. Шунингдек, 3 жилдлик эртактар китоби ҳам жаҳон маданияти тарихига кирган бебаҳо бойлиқдир. Андерсеннинг ҳаёти ҳам эртакка ўхшайди. Даниянинг кичкина шаҳри Оденсенда туғилган этикдўзнинг ўғли 13 ёшга тўлганда актёр бўлиш учун Копенгагенга йўл олади. Андерсен театрга актёрлик учун қабул қилинмайди, бироқ театр раҳбарияти унинг адабиётга бўлган қобилиятини сезиб, лотин мактабига бепул ўқишга олишади, у ерда стипендия олиб ўқийди.

Университетни тугатгандан сўнг Андерсен даниялик бир аристократ оилага ўқитувчи ва тарбиячи бўлиб ишга киради. Ўзининг ўқувчилари билан Европа мамлакатлари ва Италия бўйлаб сафар қиладилар.

Оддий боланинг машҳур ёзувчига айланишини ўзининг иккита “Импровизатор”,

“Фақат скрипкачи” романларида ёритган. Андерсеннинг айтишича, эртактарга сюжетни ўйлаб топмайди, унга очик дераза олдида ўтириб, диққат билан атрофга қараш кифоя. Шунинг учун ҳам унинг асарларида биринчи маротаба оддий буюмлар ҳам тилга кирган. Масалан, гугурт, нина, ёқалар, ўйинчоқлар.

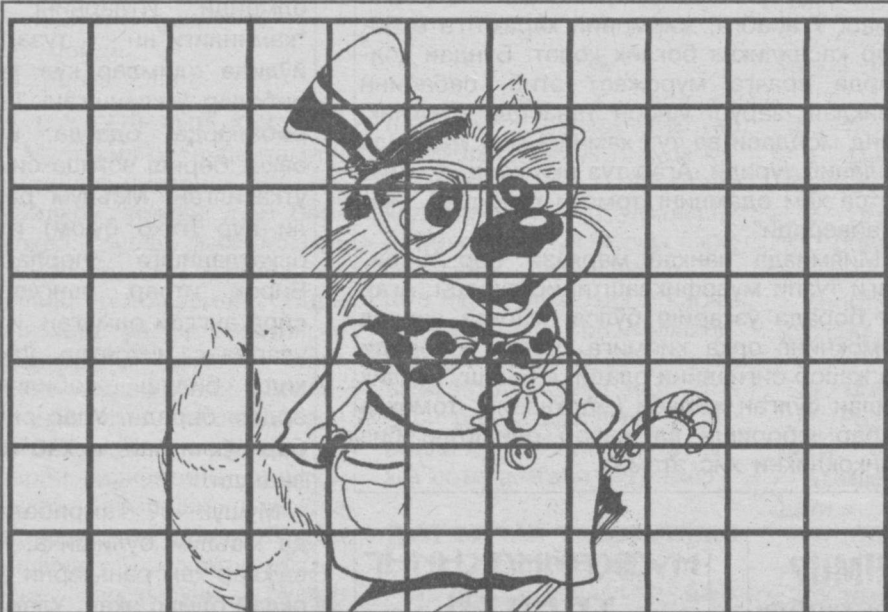
Шунингдек, Андерсен фольклорни ҳам яхши билган, Европа олимлари билан ўзаро бу хусусда хат ёзишган. Шунинг учун унинг эртактарининг сюжети “Булбул”, “Қор маликаси”, “Соё” бутун жаҳонга машҳур бўлган.

Андерсен эртактари европа адабиётида шу жанрга эталон бўлди, шу сабабдан адабиёт мукофотларидан бири ёзувчи номи билан аталади.

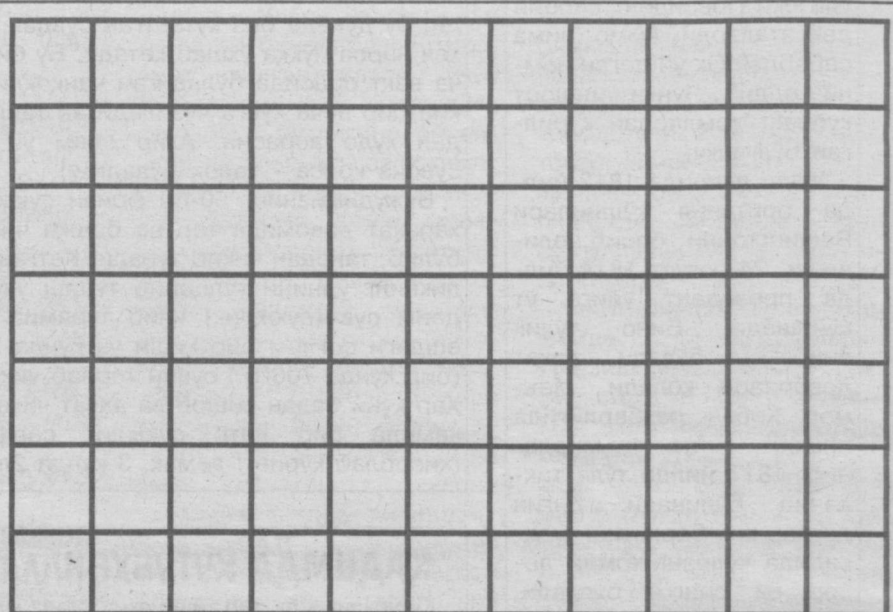
1994 йилда япон шоири Мичио Мадо, швейцариялик иллюстратор расмдор Йорг Мюллер Андерсен медалига сазовор бўлди. Улардан ташқари яна бир неча ижодкорлар Андерсен мукофотида сазовор бўлдилар.

РАСМЛАРДАГИ БЕШТА
ФАРҚНИ ТОПИҢГ

БИЛИМДОН МУШУК
СУРАТИНИ ЧИЗИҢГ

РАСМЛАРДАГИ БЕШТА
ФАРҚНИ ТОПИҢГ

РАСМЛАРДАГИ БЕШТА ФАРҚНИ ТОПИҢГ

DO'ST BILAN OBOD UYING

«Do'st achitib gapirar, dushman kuldrib»

Xalq maqoli

Do'st har bir inson uchun suvdek zarur narsa ekanligi hammamizga ma'lum. Hayotda do'sti ko'p bo'lganlar sira ham yutqazmaydilar.

Navoiy o'z do'sti Husayn Boyqaroni juda hurmat qilib uni aslo ranjitmadi. Uni ba'zi ishlaridan ranjisa-da, lekin unga yomon gapirmadi. Bir kuni Husayn Boyqaro Navoiyga tilini ko'rsatadi. Shunda ular boshni ko'rsatadilar.

Boyqaro indamay uyiga kirib ketadi. Bundan hayron bo'lgan shogirdlari Navoiydan buning sirini so'raydi. Shunda Navoiy: — Podshoh mendan boshga nima yetadi, deb so'radi. Men — Til — dedim...

To'g'ri, yahshi so'z ham, yomon so'z ham bir og'izdan chiqadi. Shuning uchun tildan doimo yaxshi so'z chiqishga harakat qilish kerak.

Madina TOLIPOVA,
Yunusobod tumanidagi
9-maktabning
3 «v» sinf o'quvchisi.

КУЧ БИРЛИКДА

Хиёбон оралаб борардим. Асаларилар кутисига кўзим тушиб қолди. Икки асалари эшикча олдида қоровулчиликда турар эди. Қолган арилар эса қути ичига соқчилар назоратидан ўтиб, кириб чиқариларди. Қовоқари қовоқари ўчиб келди-ю, соқчиларни безовта қила бошлади. Қовоқари жон-жаҳди билан соқчи ариларга ёпиша кетди. Анчагича «жанг» бўлди. Ниҳоят қовоқари ғолиб чиқди. Қути ичидаги асаларилар душман келганини сезишди шекилли барчаси уядан гув-в этиб чиқибди-ю, қовоқарига ҳужум қилишди. Қовоқари ўзини

тўрт томонга ураб, жон ҳолатда қочишга уринарди. Орадан бироз вақт ўтди. Асаларилар ўз шериклари учун ундан ўч олишди.

Уларни кузатар эканман, «Куч бирликда» деган гапга яна бир бор иқрор бўлдим. Биз ҳам яхши ниятли инсонлар атрофида жипслашсак, ҳеч қандай куч бизни енголмаслигига амин бўлдим.

Махфуза ТЎЕВА,
Бухоро вилояти, Ромитан
туманидаги 42-
гимназиянинг 7-синф
ўқувчиси.

УРФ ДЕГАНИ — ЯРАШГАНИ-ДА!

Баъзи қизларга ҳайрон қоламан. Энг сунгги урф деб ўзларига ярашмаган кийимларни ҳам кияверишади. Бел қисми очик қуришиб турадиган майка, орқа томони узунасига қирқилган юбка, баданининг ҳамма жойи қуришиб турадиган юпка кўйлаклар... Эндигина балоғатга етган, ҳадемай бир хонадонга бека бўлиб борувчи қизларга бундай кийимлар ҳеч-ҳеч утиришмайди. Қиз боланинг кийими одми матодан, оддийгина тикилган, энг муҳими тоза бўлиши керак, менимча...

Бир кун дугоналаримдан бири мактабга шим кийиб келди. Кўпчилик қизлар унга имо қилиб қулишди. Лекин, у қизнинг шими узига шундай ярашиб турган эдики, мен қизларга шуни айтдим. Улар бўлса, «шим кийишни йигитларга чиқарган, қиз бола ҳам шим кийими?», дейишди. Йўқ, менимча бундай эмас. Шим қулай, ихчам, либос. Фақат ярашса бўлди, уни кийишнинг ҳеч бир ёмон томони йўқ.

Мен турли хил либослар моделларини яратишни машқ қиламан. Чизмаларимда қай либос қандай қоматли қизга мос келишига аҳамият берман. Замонавий либос дегани фақат тор, калта юбкалар ёки юпка кофталар дегани эмас. Йўқ, аксинча. Ҳар бир либосда ҳам замонавий, ҳам миллий, шарқона қуриш акс этиб туриши шарт. Ана шундагина бундай либослар қизларимизни янаям чиройли қурсатади.

Баъзи қизлар ялтироқ либосларга ўч бўладилар. Менимча, ялтир-юлтур кийимлар ҳаво утказмайди, соғлиқ учун зарарли. Бундай либосларни фақат тантанали кечаларга бир-икки соатга кийиш уринли. Ишга, ўқишга ёки кўчага оддий ип матодан бежирим қилиб тикилган кийимлар қулайдир. Дугоналаримга маслаҳатим шуки, сунгги урф деб узингизни қулгуга қўйманг. Сизга қай кийим ярашса, ўшани энг сунгги урф деб билинг.

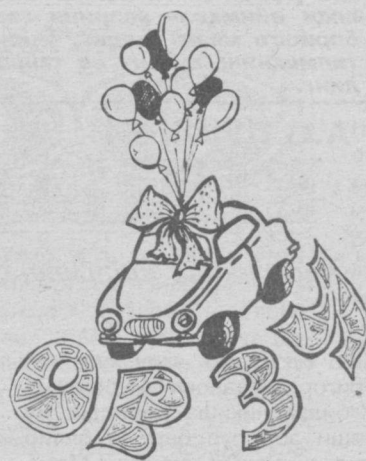
Сурат муаллифни.
Хафиза ЖОНУЗОҚОВА,
Жиззах вилояти, Дўстлик
туманидаги 2-мактаб.

СОҒ БЎЛИНГ

Мен Оқдарё туманидаги Ҳамид Олимжон номли 45-ўрта мактабда таълим олмоқдам. Бизнинг мактаб жуда катта бўлиб, бир ярим мингга яқин ўқувчи таълим олмоқда. Мактабимизнинг директори Очилов Уктам Шариповичдир. Мен мана шундай мактабда ўқиётганимдан жудаям фархланаман. Чунки мактабимиз директори ўқитувчилар билан бир қаторда, ўқувчилар билан ҳам алоҳида мажлис ўтказиб туради. Мажлисда директоримиз: «Келажак сизнинг қўлингиздадир, вақт утказмай билим олишларингиз керак» деб насиҳат қиладилар. Олий ўқув юртига кириш учун ҳозирдан пухта билим кераклигини айтадилар. Бундан ташқари ҳар бир синфга ҳафтасида бир соатдан тарбиявий дарсини ўтишни синф раҳбарига топширганлар. Бизни меҳрибон ўқитувчимиз, синф раҳбаримиз Нигматулина Венера Масаверовна бўлиб, бизга фақат тарбиявий соатдан ва рус тилидан дарс берадилар. Тарбиявий соатда бизни аҳил бўлишга, катталарни ҳурмат қилишга, табиатни севишга, муҳтож кимсаларга ёрдам беришга, элнинг оғирини енгил қилишга ургатадилар.

Бугунги тарбиявий соат дарсинимиз «Келажакда ким бўлмоқчиман» мавзусида бўлди. Мен бу мавзуда ёзар эканман, ўқитувчимиз Венера Масаверовнанинг сўзларини ҳам ёдга олдим. Инсон дунёга келгандан сўнг ўсиб, улғая бошлайди. Аста-секин вояга етиб касб танлашга аҳд қилади. Дунёда касблар кўп. Ҳар ким ўз касбини танлаш учун аввало орзу қилади. Бунинг учун умумий таълим мактабларини аъло баҳога ботириб, сўнгра шу касб соҳаси бўйича Олий ўқув юртига илк бор қадам қўяди. Менинг эса орзуми врач бўлиш. Мен бу касбни ёшлигимдан орзу қилиб келганман. Ёшлигимдан бу касбга жуда қизиқар эдим, ўзим эса жуда кўрқаман. Лекин орзуга айб йўқ, деган ҳалқимиз. Бу касбни бир мен эмас, синфимиздаги бир неча ўқувчилар ҳам орзу қилиб келмоқда. Мен битириш арафасида оғир касалга чалиндим. 9-синфни битириш арафасида давлат имтиҳонлари кўп бўлади. Олдинда 7 та имтиҳон бор эди. Лекин мен 1 тасига ҳам қатнаша олмадим, сабаби бетоб бўлиб, шифохонада ётган эдим. 19 май куни Самарқанд вилоят 2-сон болалар шифохонасига оғир аҳволда бордим. Ўша пайтлар кўзимга ҳеч нарса кўринмас эди, чунки мени бир

салга чалиндим. 9-синфни битириш арафасида давлат имтиҳонлари кўп бўлади. Олдинда 7 та имтиҳон бор эди. Лекин мен 1 тасига ҳам қатнаша олмадим, сабаби бетоб бўлиб, шифохонада ётган эдим. 19 май куни Самарқанд вилоят 2-сон болалар шифохонасига оғир аҳволда бордим. Ўша пайтлар кўзимга ҳеч нарса кўринмас эди, чунки мени бир

ҳаёл чулғар эди, қандай қилиб бу хасталикка чалиндим, ахир ёш мурғаклигимдан-а, бўлиши мумкин эмас. Лекин бу ҳақиқат эди. Онажоним болалар шифокори Асрор Субхоновга топшириб кетди. У киши бир неча йилдан буён шифокор бўлиб ишлаб келмоқда экан. Яна касалхонада Зухра Тошпўлатова ҳам врач бўлиб ишлар экан. Ҳар иккала врач ҳам биз касал болаларга меҳрибон эди. Ҳамширалардан: Фариди, Назира ва Соня опалар ширин тилли бўлиб, вақтида укол қилиб, соғлигимиз ҳақида қайғуришар эди. Кунлар утган сайин аста-секин тузала бошладим. Менга қаровчи шифокор Асрор Субхонов билан тез-тез суҳбатлашиб турар эдим. Бир кун у киши мендан сураб қолди: «Келажакда ким бўлмоқчисан, қизим?», мен эса шифокор бўлишимни айтдим. Шунда у киши, — «Майли қизим орзуингга ет» — деб айтдилар.

Касалхонада жуда кўп ўртоқлар орттирдим. Болалар ёзувчиси Худойберди Тўхтабоевни, Фозил Носировни китобларини ўқиб чиқдим. Абдулла Орипов, Рауф Парфи, Сирожддин Сайиднинг шеърий китобларини ўқиб чиқдим. Чунки мен узоқ вақт даволандим ва ниҳоят соғ-саломат уйимга қайтдим. Айниқса, ўз билимини аямай мени ажалнинг оғзидан қайтариб олган шифокор Асрор Субхоновга чексиз миннатдорчилигимни билдираман.

Онажоним мени кўриб хурсанд бўлиб кетдилар «Қизим энди сен яхши ўқи, ўзингни ўзинг даволашинг керак» дедилар. Қалбимдаги врач бўлиш орзуси янада кучайди. Шифохонадан келганимдан сўнг мактабга бордим, синф раҳбаримиз Венера Масаверовна ҳамда синфдошларим мени очик чеҳра билан қутиб олди. Яна ўз синфимга қабул қилишди. Мен эса дарсларни унча ўзлаштира олмадим. Айниқса алгебра, геометрия фанлари бир-бирига боғланган эди. Синфимизни иқтидорли ўқувчилари Насиба Набиҳонова, Фариди Мелиева, Наргиза Ҳамрақулова, Комила Абдуллаева менга ёрдамлашибди, дарсларни бир ойда ўзлаштириб олдим. Фақат мен эмас балки, ҳамма синф ўқувчилари Венера Масаверовна, Ҳабида Жураева, Мавлуда Рашидова, Бахтиёр Суюндиқов, Моҳира Худойкулова каби ўқитувчилардан миннатдорим. Фақат бизни синф эмас, балки мактаб жамоаси ҳам аҳилдир. Бунга сабабчи мактаб директори Уктам Шариповичдир.

Ёшлиқда олган билим — тошга уйилган нақшдир. Бахтимизга соғ бўлинг азиз ўқитувчилар.

Умидахон ИСМОИЛ қизи,
Самарқанд вилояти,
Оқдарё ноҳиясидаги
45-ўрта мактаб 10 — «Д»
лицей синфи ўқувчиси.

Ассалому алайкум

Фалакнинг юлдузи бор,
Кечанинг кундузи бор,
Дилдан, тилдан айтилган
Гўзал ўзбек сўзи бор.
Ассалому алайкум!
Ассалому алайкум!

Қуёш ёруғ нур билан,
Баҳор гўзал гул билан,

Булоқ тоза сув билан,
Одоб доим у билан,
Ассалому алайкум!
Ассалому алайкум!

Одобимиз-кўркимиз,
Ўзбекка хос хулқимиз,
Покликда ўзлимиз,
Ўзбекка хос сўзимиз —

Ассалому алайкум!
Ассалому алайкум!

Катталарга ҳурмат бор,
Кичикларга иззат бор,
Ўзбекда бир хикмат бор,
Бир каромат одат бор.
Ассалому алайкум!
Ассалому алайкум!
Алиасқар ИСМОИЛОВ.

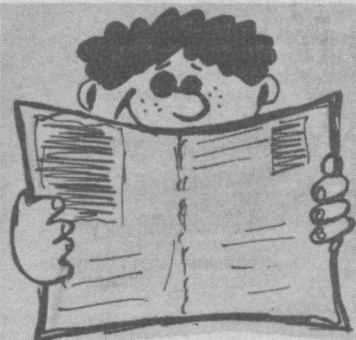
«ШУМ БОЛА»НИНГ ОЙИСИГА ТИЛАКЛАРИ

Ҳурматли «Тонг юлдузи» газетаси ходимлари!

Исмим Умиджон. Синфимизнинг энг аълочи ўқувчиларидан бўлсам-да, лекин битта айбим бор. У ҳам бўлса шўхлигим.

Ойижоним мени «Шум бола» дейдилар. Ойижоним ниҳоятда меҳнаткаш ва пазандалар.

ОЙИЖОНИМ! Мени қанча қийинчиликлар билан катта қилгансиз. Мен улғайиб, албатта ўқишга кираман. Халқимга хизмат қиладиган машҳур киши бўлиб етишаман. Ўшанда, ойижоним, сизга дунёдаги энг чиройли

гуллардан гулдаста олиб келаман. Менга яхши ниятлар қилиб Умиджон деб исм қўйгансиз. Сизга катта бўлсам чиройли кийимлар олиб келаман. Умидингизни оқлайман. Сизни сира ҳам ҳафа қилмайман. Қишлоғимни

гуллаб-яшнатиш учун, унинг меҳнаткаш халқига барча шароитларни яратиш учун меҳнат қиламан. Ҳеч қачон ёмон бола бўлмайман. Чунки сиз мени доимо яхшиликка етаклайсиз.

Сизга «Аёллар йил»да соғлиқ ва хурсандчилик тилайман.

Доимо соғ бўлинг, ойижоним!

Умид ВОХИДОВ, Бухоро
вилояти, Ғиждувон
туманидаги
48-мактабнинг
5-«А» синф ўқувчиси.

Узоқ губерналаримизнинг бирида Иван Петрович Берестовский мулки бор эди. У йигитлик чоғида гвардияда хизмат қилган, 1797 йиллар бошида хизматдан бўшаб, ўз қишлоғига қайтди, ўшандан бери у ердан чиқмади. У фақир, бир дворян қизига уйланган бўлиб, овда юрган вақтида хотини туғиб ўлган эди. Хўжалик ишлари билан машғул бўлиш унга тезда тасалли берди. У, ўз плани билан ўй солдирди, ўз ерида мовут фабрикаси қурди, даромадни ўч баравар оширди ва ўзини шу атрофда энг ақлли киши деб ҳисоблади. Итларини ергаштириб, ўз оилалари билан меҳмон бўлиб келадиган қўшнилари ҳам бунга эътироз билдирмас эдилар. Иш кунларида у чий бахмал камзул кийиб юрар, байрамларда эса уйда тўқилган мовут сюртук киярди. Харажатларини дафтарга ўзи ёзиб қўяр ва «Сенатские ведомости»дан бўлак ҳеч нарсаси ўқимас эди. Уни димоғдор одам деб ҳисобласалар ҳам умуман яхши кўрарди.

Ўзбек китобхони бағри кенглиги сабаб, унга Фаробий ҳам, Умар Ҳайём ҳам, Пушкину Гейне ҳам сийиб кетаверади. Уларнинг асарлари — асарим, дунё микёсидаги илму кашфиётлари — ўзимнинг илму кашфиётларим, — деб қувониб ўрганади, муталаа қилади.

Шу кунларда улуг рус шеърятига Александр Куббасидан ҳам баланд ҳайкал қўйган Александр Сергеевич Пушкиннинг азиз руҳи ўзбек китобхонларининг азиз гушаларида кезиб юрибди. 6 июн — улуг шоир таваллудининг 200 йиллиги кунларида пушкинхонлик авжга минди. Ўқувчилар саройлари, мактаб ва боғчаларда ҳам шоирнинг ўлмас эртаклари, шеър ва достонлари ўқилди, қўшиқлари такрор ва такрор жаранглади. Биз ҳам муборак кунларда пушкинсевар ўқувчиларимизни ҳаёл чечаклари қулф уриб, унинг катта авлодлари севиб ўқиган И. П. Белкин қиссалари туркумидан «Қишлоқ оғимқиз» асарини газетамиз сонларида бериб боришга ҳазм қилдик. Ўқинг, садоқатнинг, бахтга интилоқнинг қувонч ва ташвишларидан баҳраманд бўлинг.

А.С.ПУШКИН

ҚИШЛОҚИ ОЙИМҚИЗ

Ҳар қандай кийимда ҳам Душенька, яхшисан...

лар. Ёлғиз энг яқин қўшниси Григорий Иванович Муромский у билан чиқиша олмасди. Бу киши асл рус барини бўлиб мулкининг кўп қисмини Москвада совурган, ўша вақтда бева қолганидан ўзининг сунгги мулкига — қишлоғига келган эди. Бу ерда ҳам шўхлигини янги шаклда давом эттирмоқда эди: у инглизча бог барпо қилди. Қолган бутун даромадларини деярли шунга сарф этди. Унинг отбоқларини инглиз чавандозлари каби кийинтирилган эди. Қизининг бир инглиз мураббияси бор эди. У ерларини инглиз усулида экирарди: Аммо, ўзга йусинда рус дони ҳосил бермайди. Хара-

жатнинг анча озайишига қарамадан Григорий Ивановичнинг даромади кўпаймас эди, Қишлоқда ҳам янги қарзларга ботиш йўлларини топарди. Бунинг устига у ақлли киши ҳисобланарди, чунки ўз губернасидаги помешчиклар орасида биринчи бўлиб мулкини Опекунский советга гаровга қўйишни ўйлаб топдики, у вақтда бундай иш ҳаддан ташқари мурракб эди ва жасорат талаб қиларди. Уни ёмонлаб юрадиган кишилар орасида Берестов орттириб ғийбат қиларди. Янгиликларни ёмон кўриш унинг феъл-атворидаги айрим бир хусусият эди. У қўшнисининг инглизпарастлиги тўғрисида

бепарво гапира олмас, ҳар онда уни танқид қилиб турарди. У меҳмонларига ўз мулкини курсатиб, юрганида хўжаликни бошқаришдаги фармоишларини мактаб айтилган сўзларига жавобан мўғомбирлик билан жилмайиб: «Шундай! Ишларим қўшнимиз Григорий Ивановичникидай эмас. Биз инглизчасига хонавайрон булолмаймиз!

ҳарбий хизматга эса ўзини бутунлай қобилиятсиз сезарди. Бу масалада ота-бола бир фикрга келиша олмадилар. Алексей ҳозирча барин бўлиб яшайверди ва ҳар эҳтимолга қарши муйлов ҳам қўйди.

Алексей ҳақиқатдан ҳам азамат йигит эди. Чиндан ҳам унинг келишган қади — қомати ҳарбий мундир киймаса ва от устида узига оро бериб юриш ўрнига ёшлигини маҳкама қоғозлари устида эгилиб-букилиб ўтказса, эси эди. Қўшнилари унинг олдида йўлни суриштирмай ҳар вақт биринчи бўлиб чо-пишини қўриб ҳеч қачон у дурустроқ амалдор бўла олмайди, деярдилар. Ойимқизлар унга кўз ташлашар, баъзилари суқланиб қарардилар. Аммо Алексей улар билан кам машғул буларди. Қизлар эса унинг бепарволигидан бирор қизга охиқ бўлса керак, деб ўйлашарди. Ҳақиқатдан унинг хатларидан бирини гадрес нусхаси қўлдан-қўлга ўтиб юрарди. «Москвада Алексеев монастырининг қаршисида, мискар Савельев уйда Акулина Петровна Курочкинага тегсин, бу хатни А.Н.Р.га топширишингизни сиздан ўтиниб сўрайман».

(Давоми бор).

Сешанба, 8 июнь

Ўз. ТВ 1

9.10. «Кусто командасининг сувоисти саргузаштлари». Телесериал, 53-қисм.

10.05. «Янги алифбони ўргана-миз».

11.25. «Шумтакалар». Мультсериал.

11.40. «Мактублар — кабутарлар».

18.40. «Орзулар қанотида».

20.10. «Оқшом эртаклари».

Ўз. ТВ 3

18.10. «Ёрилтош». Мульттўплам.

18.25. «Сен ҳақингда ва сен учун».

Ўз. ТВ 4

15.40. «Бинафша».

17.00. «Жонли сайёра».

17.15. «Куйини топинг».

17.45. «Мультичархпалак».

19.45. «Хайрли тун, кичкин-тойлар».

Чоршанба, 9 июнь

Ўз. ТВ 1

9.00. «Меҳриғи».

11.15. «Шумтакалар». Мультсериал.

11.30. «Шоирлар — болаларга».

20.10. «Оқшом эртаклари».

Ўз. ТВ 2

18.05. «Янги авлод» студияси намойиш этади.

«Спорт майдончаси. Мульттомоша».

Ўз. ТВ 3

18.10. «Ёрилтош». Мульттўплам.

20.00. «Болалар учун «Халфана».

Ўз. ТВ 4

17.45. «Мультичархпалак». 1-сери.

19.45. «Хайрли тун, кичкин-тойлар».

Пайшанба, 10 июнь.

Ўз. ТВ 1

9.10. «Кусто командасининг сувоисти саргузаштлари». Телесериал, 54-қисм.

11.15. «Шумтакалар». Мультсериал.

11.30. «Санъат-ғунчалари».

12.05. «Шу Ватанга бордир менинг керагим».

12.25. «Ҳамиша ёрдамга тайёр».

20.10. «Оқшом эртаклари».

18.10. «Ёрилтош». Мульттўплам.

Ўз. ТВ 4

17.00. «Бу ажиб дунё».

17.15. «Куйини топинг».

17.45. «Мультичархпалак».

19.45. «Хайрли тун, кичкин-тойлар».

Жума, 11 июнь.

Ўз. ТВ 1

10.25. «Немис тили».

10.55. «Абитуриент-99». Физика.

11.15. «Абитуриент-99». Биология.

12.05. «Шумтакалар». Мультсериал.

12.20. «Қўшиғим, жон қўшиғим».

20.10. «Оқшом эртаклари».

Ўз. ТВ 2

18.05. «Янги авлод» студияси намойиш этади.

«Уйна болажон, ўйна». Мульттомоша.

Ўз. ТВ 3

9.00. «Ёрилтош». Мульттўплам.

9.40. «Болажонлар экрани».

18.10. «Фонтанлар». Мультфильм.

Ўз. ТВ 4

17.45. «Мультичархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари, «Оловлон дунё кезади». 1 серия.

18.45. «Муъжизалар майдони».

19.45. «Хайрли тун, кичкин-тойлар».

Шанба, 12 июнь

10.15. «Шумтакалар». Мультсериал.

10.30. «Кўзгу».

11.20. «Соғлом авлод учун».

19.55. «Оқшом эртаклари».

Ўз. ТВ 2

9.00. «Янги авлод» студияси намойиш этади.

18.00. «Янги авлод» студияси намойиш этади.

«У ким, бу нима?».

Ўз. ТВ 3

9.30. «Соғлом бўлай десангиз».

9.40. «Ёрилтош». Мульттўплам.

11.50. «Болажонлар экрани».

14.30. «Муъжизасиз — муъжизалар».

18.00. «Ёрилтош». Мульттўплам.

Ўз. ТВ 4

9.05. «Кино сайёраси».

11.30. «Жонли сайёра».

11.45. «Биргаликда куйлаймиз».

17.25. «Бинафша».

Якшанба, 13 июнь.

Ўз. ТВ 1

8.30. «Камалак». Болалар учун кинодастур.

9.15. «Ғаройибот».

10.00. «Ватанимга хизмат қиламан».

12.00. «Мозийдан бир муъжиза».

12.15. «Шумтакалар». Мультсериал.

12.30. «Болалигим — пошологим».

12.55. «Шоҳрух» клуби.

13.50. «Қувноқ сартлар». Телемусобақа.

18.00. «Олтин тож». Телевизион ўйин.

Ўз. ТВ 2

9.00. «Янги авлод» студияси намойиш этади.

10.20. «Инглиз тили сиз учун».

12.40. «Цирк, цирк, цирк».

13.00. «Синфдош».

18.00. «Янги авлод» студияси намойиш этади.

«Жажжи гузал».

Ўз. ТВ 3

9.30. «Соғлом бўлай десангиз».

9.40. «Болалар учун «Халфана».

10.40. «Камолот сари».

10.55. «Болажонлар экрани».

Ўз. ТВ 4

9.05. «Эртакларнинг сеҳрли олами».

13.10. «Фан-тайм». Болалар учун инглиз тили.

20.30. «Тенгдошлар».

Душанба, 14 июнь

Ўз. ТВ 1

20.10. «Оқшом эртаклари».

Ўз. ТВ 2

10.05. «Шумтакалар». Мультсериал.

10.20. «Олтин тож» телевизион ўйин.

18.05. «Янги авлод» студияси намойиш этади.

«Қувноқ учрашув». Мульттомоша.

Ўз. ТВ 3

20.15. «Очиқ дарс».

Ўз. ТВ 4

17.15. «Куйини топинг».

17.45. «Мультичархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари, «Этик кийган мушук».

Бу қўшиқни ўрганинг

«ТУРКИСТОН ФАРЗАНДИМИЗ»

ДИЛОРОМ ОМОНУЛЛАЕВА мусиқаси, ТОҲИР МУЛЛАБОЕВ шеъри.

1
Бир дунё болалармиз,
Оқ, сарик, қора танмиз.
Ким қаерда бўлмасин,
Туркистон фарзандимиз.

Ўзбек, қозок, қирғизмиз,
Тожиқ, туркман элимиз.
Кучоқ очсак дўстларга
Ҳеч узилмас занжирмиз.

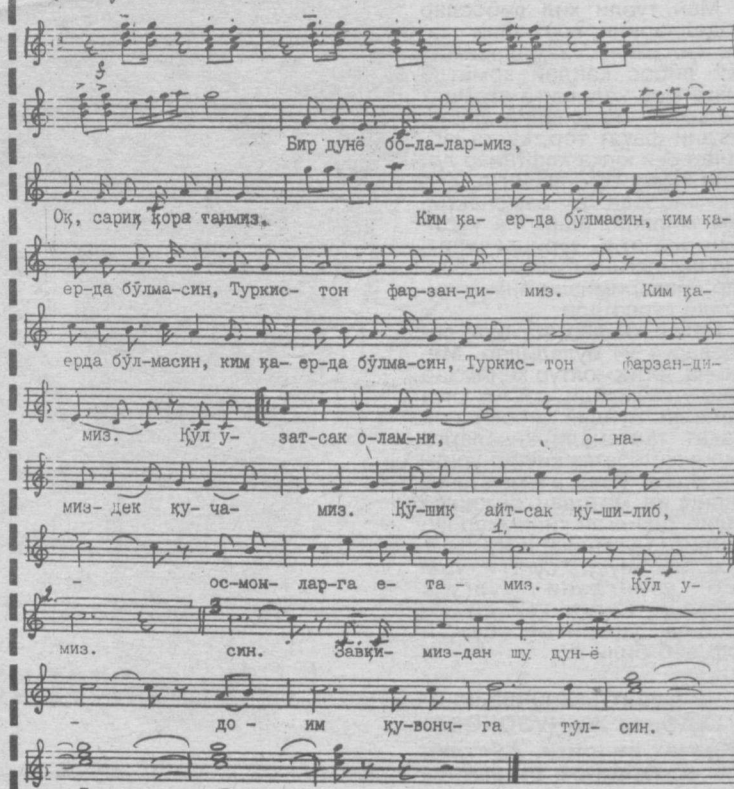
Кўл узатсак оламини,
Онамиздек кучамиз.
Қўшиқ айтсак қўшилиб,
Осмонларга етамиз.

3.
Бир дунё болалармиз,
Оқ, сарик, қора танмиз.
Ким қаерда бўлмасин,
Туркистон фарзандимиз.

2
Бир дунё болалармиз,
Оқ, сарик, қора танмиз.
Ким қаерда бўлмасин,
Туркистон фарзандимиз.

Орзуимиз бир дунё,
Юртларимиз тинч бўлсин.
Завқимиздан шу дунё
Доим қувончга тўлсин.

Allegro moderato

Қосим амаки Мақсуднинг қўлига ун сўмлик битта қоз пулни берар экан, «Ху-роз қант олиб ейсан», деди. Мақсуд бозорга кирар экан, гоҳ у ерда, гоҳ бу ерда нималаргадир томоша қилиб Бозорбой отадан ортда қолиб кетаберар, Бозорбой ота эса охири унинг қўлидан ушлаб оладиган бўлди. Катта чинор тагида қўзи ожиз бир киши дутор чалиб, Машраб газалларидан ўқийганини кўриб Мақсуд таққа тўхтаб олди.

— Бу ким? — суради дутор чалаётган кишини кўрсатиб Мақсуд. У тўйда дутор чалганини кўрганди-ю, аммо бозорда дутор чалган одамни кўрмаган, ҳатто буни тасаввур ҳам қилган эмасди.

— Гадо, — деди Бозорбой ота, — ўзи ўқимишли одам. Машраб шеърларини ёддан ўқийди. Урушдан икки қўзи кўр бўлиб қайтди. Сабаб, тирикчилик болам.

— Танийсизми?

— Нега танимайин.

— Турақўрғонликми?

— Йўқ. Қўшни қишлоқдан, келган. Лекин танийман, деди Бозорбой ота ва тушунтира кетди Мақсудни бозорнинг нон сотиладиган растаси томон бошлар экан.

— Бизнинг қишлоқдан гадо чиққан эмас ўғлим. Турақўрғонликлар шундай ориятли бўладиларки, улса уладик, бировга ялиниб, бўйин қисинди бўлиб, ўз орномусини ер билан яқсон қилиб ялинмайди. Кўряпсанми? Шу чол ҳам гадочилик қилиб утиргани йўқ. У меҳнат қилапти. Ҳамюртининг газалларини ёддан ўз халқига, авлодларига етказаяпти. «Билиб қўйинглар, бизнинг юртдан қандай улуг зотлар етишиб чиққан. Уларнинг кўпчилиги Машрабдек ўзга юртларда қон тукиб, осилиб, хор бўлиб ўлиб кетган ва кетяпти. Эй халқим, болаларим! Қўзларингни очинглари ва бардам булинглар! Бу кўнлар утиб кетади. Ҳали сизумен ўйлаган дориламон замонлар келади...», дея нола қилапти. Биласанми, ўғлим.

Машрабнинг газаллари худди ана шу мазмунга суғорилган асарлардир. Агар уруш бўлмаганда, қаҳатчилик ҳам бўлмас эди. Миллақудинглик бу машшоқнинг олдига тушадигани йўқ эди.

Унинг овози шундай жаранглаб чиқар эди-ки, атрофдагилар унинг овозига маҳлиё бўлиб, уни ўраб олишган эди. Хотин-ҳалажлар машшоқнинг юракларни тўлқинлантирувчи сўзларини тинглаб, белбоғ, бир сўм, ярим сўм пул ёки икки метр буз, сурп бериб, ундан дуо олиб келишар эди. Кимдир йиглар эди...

Бозорда Мақсуд билан Бозорбой ота кўп айланишмади. Бозорбой ота ўзига ва Қосим амакига иккитадан нону, ярим қадокдан ҳолва олди. Турақўрғонда ҳолвапуришлар билан нонвойлар анчагина бўлгани учун ҳам Қосим амаки боя кимдан нима олиш кераклиги тўғрисида Бозорбой отага тайинлаган эди. Ҳақиқатан ҳам қишлоқда Олим новвой билан Ҳайитбой ҳолвапуришнинг олдига тушадигани йўқ эди. Бу ерда пашмак, парварда қант, турли-туман рангга бўялган, қаламча қилиб, беқасамга ухшатиб ясалган ширинликлар ҳам йўқ эмасди. Бозорбой ота парварда қант сотаётган Аҳмадали карвон билан сўрашиб, саломлашиб ўтди. Аҳмадали карвон Мақсудга бир дона қанд берган эди унга раҳмат айтди.

— Ота бу одам ким, қантлари жуда ширин экан-а, — деди сал нари боргач Мақсуд.

— Э, бу одамни сўрама? Кимсан Турақўрғоннинг энг катта бойи.

Кўчабойнинг ўғли. Илгари буларнинг соясига одамлар салом бериб ўтишарди. Мана ҳозир бойнинг ўғли қант сотиб ўтирибди.

— Бойнинг ўғли бўлса, дадаси армияга кетганми?

— Йўқ, вафот этган. Кейин бойнинг барча мол-мулкларини ҳукумат олиб қўйган. Аҳмадали сингиллари Ҳайрихон, Баҳриниса, Ачахон, Обидахон, Турсуной, Тожихон сингари сингиллари билан қашшоқ бўлиб қолаверишган. Сингиллари эрга тегиб кетишган. Мана кўрганингдек ўзи қант сотиб ўтирибди.

Маҳмуд ИБРОҲИМОВ

МЕРОС

№ ДАН № ГА

Нариоққа боришган эди, хотин-қизлар челақларда гўжа ош, (жўхорили ош), бугдойдан қилинган ёрма ош, нўхот солиб пиширилган турли таомлар пишириб сотишяпти. Мақсудни қўзи сомса сотаётган сапсарик икки опа-сингил қизга тушди. Улар эгизак бўлишса керак, сабзи солинган сомса сотишар эди. Уларнинг қўли-қўлига тегмас эди.

— Сомса оберайми? — суради Мақсуддан Бозорбой ота.

— Билами, — елкасини қисди Мақсуд ва розилик аломати билдирди, — ширинмикан?

Бозорбой ота бир дона сомса олиб берди. «Жуда ширин экан», деди Мақсуд қўлидаги қантни Бозорбой амакига берар экан сомсани еб кўриб. Қизлар эса, «Кеп қолинг, ёғлик сомса! Сабзиси оғзингизда эриб кетади. Олмасангиз армонда қоласиз...», дея мақташар эди. Қизлар рус қизла-

рига ухшаган сап-сарик, сочлари олтин ранг бўлсада, ўзбекча сўзлашардилар.

— Қизлар ўзбекми? — суради Мақсуд қизиқиб, аста Бозорбой отанинг орқасидан эргашиб борар экан. Қизлар сарик бўлсалар ҳам жуда чиройли, бирлари саккиз, тўққиз ёшларда, иккинчиси ундан бир ёки икки ёш катта эди. Уларнинг кўзлари ўйноқи, хушчақчақ қизлар эканликлари билиниб турарди.

— Қизлар ўзбек эмас ўғлим.

Улар уруш туфайли юрти-мизга келтирилган етимча қизлар. Кўтарма қишлоғлик Убайдулла ака ана шу нақа етимча болалардан туртасини олиб боқиб, катта қияпти. Булар ҳам ўша Убайдулланинг асранди қизлари. Уларни ота-оналари урушда ҳалок бўлганми, бедарак йўқолганми, ишқилиб булар етим қолган.

Кейин ҳукумат уларни шу таом ҳозирча тинч, деб, бизга олиб келишган.

Бозорда одамнинг жонидан бошқа ҳамма нарса бор эди. Пул эса ҳаммада етарли эмасди. Пули борлар ҳам айниқса озиқ овқатларнинг қимматлигидан уйланиб харид қиларди. Кийим-кечак, уй рўзгорлари эса жуда арзон эди. Анчайин пулга сотиладиган буюмни чақса кепакка алмаштириб кетарар эди одамлар...

Бозор Мақсудга ёқди, шекилли жуда хурсанд эди. Бирданига уйи эсига тушди шекилли ранги оқариб, лаблари титрай бошлади. Чунки онасининг «Ҳой, ер ютгур Мақсуд! Нега кўчадан бери келмай қўйдинг? Ёки онанг кўчада туққанми? Ҳе, кавшанмай озиғинг тўкилсин! Фақат қорнинг очганда, уй, Зеби керак бўлади холос, сен яшшамагурга... Ҳей, оғзингдан қонинг келсин, етимча...»

деяётгандек туюлди. Чунки у бирор иш буюрса, албатта: «Оёғингга хасмол чиққанми, тезроқ қимирласанг-чи», дер эди. Мақсуд бўлса ҳар замонда унинг сўзига жавоб тариқасида «Хўп онажон, ҳозир!» деса борми, у баттар авжига чиқар эди. «Ҳе, она деган тилларинг кесилсин жувонмарг. Яна «она» дейди-я, яшшамагур. «Хўп бўлади», деб қачон айтган ишимни вақтида қилувдинг, ер ютгур? Ўша хўб бўлади, деган тилларингни заҳарли илонлар сўрмаса асло рози эмасман», деб оғзига келганини айтиб қарғар эди. Уларнинг сўкишлари Мақсуднинг қўли-ғи остида бир зум жаранглади. Унинг овозини эшитмайдиган кўнлар ҳам булармикан, деб орзу қиларди. Бугун шу орзусига эришгандай бўлди. Чунки Зебиҳон ҳар тонг саҳарда Мақсуд ётган жойга келиб: «Ҳой, гўрсўхта, тур ўрнингдан, нас босиб ётаверма! Юз қўлингни ювиб сойдан сув олиб чиқсан-чи! Тур, деяпман санга, кечқурун итдай санқиб юрдинг! Лекин сув олиб чиқмадинг. Қорним оч, чой ичман, нон беринг дейишни биласан...» дейишларини энди эшитмасмиканман, дея ҳаёлидан ўтказа бошлади.

Бозорбой отанинг сўзига қараганда Қосим амакининг уйида бола йўқ экан. Агар унинг хотини ҳам ўғай, онаси Зебиҳонга ухшаган бўлса, нима қилади-а? Ёки, ҳозир Бозорбой отанинг қўзини шамғалат қилиб қочиб қолсинми? Лекин иложи қанча? Яна у ўзига-ўзи деди: «Ҳозир қочиб қаерга борасан Мақсуд? Кеча кечқурунку, қочиб нима аҳволга тушай дединг! Яхшиям шу одамлар жонингга оро кириб, сени совуқдан ва очликдан асраб қолди. Бўлмаса, Худо билади, аҳволинг нима бўлар эди. Бугун улардан ажралиб, ўша кунги кўрган кўнинг ҳолва бўлиб қолмасин яна!»

(Давоми бор).

Назар Шукур

«ДЕВОНИ ЛУҒАТИ-УТ-ТУРК»

Сочилиб кетганди халқим ҳар тараф, Сочилиб кетганди сўзлар ҳам бутун. «Оқ танли» тил эди форсий ва араб, Туркий тил — «қора тан», туркий тил — юпун! Охир туркий сўзлар чидолмади, бас, Бари тил топишди, Бари бирлашди. Қошғарий шахтидан туйдию нафас, «Девони луғат-ут турк» да бирлашди!

ҲАЁТНИНГ ТУҒИЛИШИ
Майсалар силкинар,
Тонг ҳам ёришар,
Хукмронлигидан тун ҳам тонади.
Борлик ҳам овозга аста қоришар,
Баргдаги шабнамлар ял-ял ёнади.
Мусаффо тушининг сўйлаб таъбирин
Ўтмоқда ҳамроҳин кимдир кулдириб.
Дарё, юракларга чекинган Ҳаёт
Тагин чор атрофини борар тўлдириб.

ҚУЙҚАРИ

Қатта сайхон. Атрофда қирлар,
Йигилишган бор аҳли овул.
— Ғолибга зўр мукофот тегар!..
Ҳайкиради ногоҳ баковул.
Ҳайкиради отлар дупури,
Чавандозлар турмайдик кутиб.
— Ким бўларкин ичида зўри.
Қай бирови чиқаркан ютиб?
Шамолларда учар бетиним
Овозлару хушбўй ҳаяжон.
Зафаридан сапчир экан ким?
Қамчилардан сапчир шиддат, жон.
Сен мисолои тошқин суронни
Сипқоришар бўшлиқлар ташна.
Қақраб ётган жимлик ёбони
«Хай-ху»лардан кетади яшнаб!
Эзгиланар тўёқларда вақт,
Мушфиқ панох — дунё ҳам унут.
Фазоларда урапти чарх
Ер кўксидан суғрилган сукут.
...Ана, қай бир чавандоз ғолиб,
Чайқалади илдизсиз ҳаво.

Зафарини тақимга олиб
Етказмайди ҳеч кимга, аммо.
Кўмаётган олқиш, қийқирик
Уюмини у ўтгай ёриб.
Сўнг улоқни ташлар дадил, тик
Хўв, кўзлаган маррага бориб.
Шиддатлари тортади салки,
Қўллари жим ушлайди эгар.
Жойдан кетар хайратлар қалқиб
Ғолибга зўр мукофот тегар...

МАЖНУНПОЛ

Сочи билан тўсиб юзини
Ғамгин турар мажнунтол мудом
Еллар эса юпатиб уни
Севинч этмоқ бўлади инъом.

Ҳар дам яшар қомати эгик,
На кўнлардан тўйган нашида.
Ўзоқларга бокмай сира тик,
Ўртанади ғам оташида.

Ичга ютиб дардларин ёлғиз,
Ўзгартирмас шаклу вазият...
Яшагани учун мевасиз
Бош кўтармай чекар азият.

Қирғоқсиз шўх шамолларнинг ҳам
Кенгликларда оқими тинган.
Тебранмаган баргларда бу дам
Мажнунтоллар шивири тўнган.

Осмон чўккан қўлнинг бағрида
Муаллақ ой суврати кулар
Жон саклайди гўё қаърида
Чексизликдай чексиз орзулар...

УМР

Аввал гўдак бўлиб дунёга келди,
Йиғию кулгининг англолмай фарқин.
Сўнгра бола бўлди. Ҳар битта белги
Мурғак тасаввурин ром этди ҳар кун.

Кузатган эдики болалигини
Севгига дуч келди. Қолди лол дастлаб...
Курашди. Шон, заҳар кучган дам уни
Кўкдаги орзулар учдилар пастлаб.

Ташвишлар... омадлар... бўлди ёнма-ён,
Унингсиз қолмади йўлда мақсади.
Беҳатлик йўл солди кексалик томон,
Кечмишин ишончин чунки оклади.

ВАҚТИ ХИЁБОНИДА

Дарахтлардай ўтишар қатор
Дақиқалар икки ёнимдан.
Мен борамен дунё келиб тор
Қўрмак Вақтнинг хиёбонида.

Армонларнинг кўксин поралаб
Ҳордиқ олмай йиллар ошаман.
Гоҳ тун, гоҳо кунни оралаб
Келажакка яқинлашаман.

— Музаффаржон ёшига нисбатан анчайин босикрок, мулоҳазали бола. Бироз, паршонхотирроқ бўлишига қарамасдан фикрингизни тез англайди. Фақат яхши ва аъло баҳоларга ўқийди. Интизомли, ўрнатилган арзигулик хулқи бор. Расм чизишни яхши кўради, — дейди биз билан суҳбатда Музаффаржоннинг синф раҳбари Мавжуда Юсупова.

БЕХЗОД РУҲЛАРИ ҚўЛЛАСИН

Онаси Зухраҳон Ёкубова ва отаси Абдурашид Ёкубовдан эса Музаффаржоннинг аквариумидаги балиқларию, қафасдаги тутиқуши билан ўзгача меҳр ила суҳбатлашиб ўтиришни хуш кўришини билиб олдим.

сом чиқса, — дея мени кузатиб қолди.

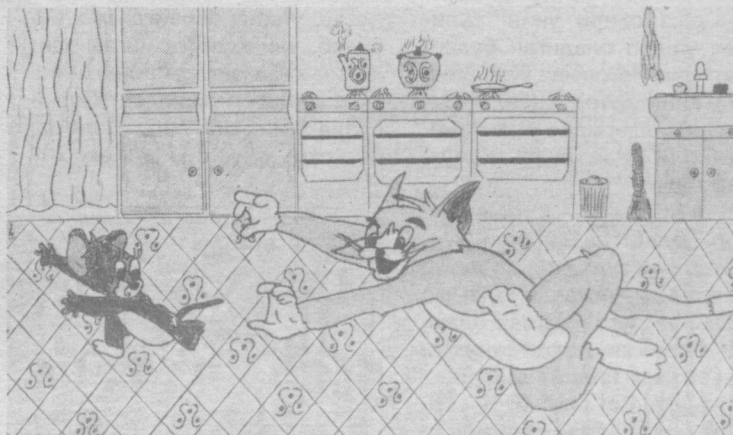
Ўзбекистон халқ рассоми Рузи Чориев ижодхонасидан

Ислом АҲАДОВ.

Ўзбекистон халқ рассоми Рузи Чориев унинг чизгиларини кўрар экан:

— Ана, ана, «маладес!» Шу болани тарбиялаш керак. Албатта менга обкелинг, бу бола кўп ўрганиши керак. Унда сезги кучли, идрок қилиш кучли, ажабмас, буюк рас-

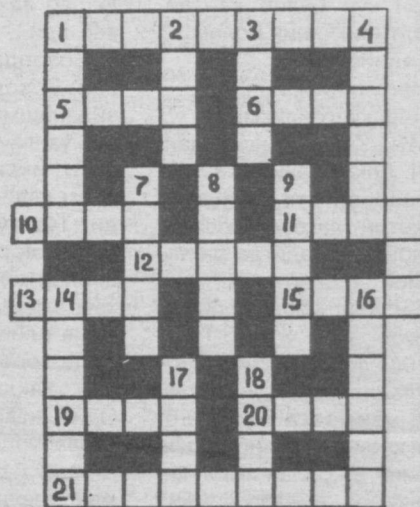

БОШҚОТИРМА

БЎЙИГА: 1. Гилдираксиз «поезд». 2. Суюқлик ўлчов бирлиги. 3. Олти рангдан бири. 4. Қизимаса ишламайди. 7. Илтимос ёки шикоятнинг ёзма шакли. 8. Бадий сўз уйини. 9. Тешадиган дурадгорлик асбоби. 14. Олмасанг ярим нафас, йўлдан ўтгани қўймас. 16. Оғзи дўппидек, ичи қизил хумдек. 17. Ширинлик тури. 18. Пулнинг «туғруқхона»си.

ЭНИГА: 1. «Калла»си бор «қанд». 5. Ёлгон эмас. 6. Бирор тушунча ифодаладиган белги, символ. 10. Кичкина декча, ичи тўла михча. 11. Бир қўшиқчи, эшитсанг ухлаб қоласан. 12. Тан олмаслик, рад этиш. 13. Гапирганда оғиздан чиқадиган садо. 15. Узунлик ўлчов бирлиги. 19. Суюк синганда тахтакачлаб қўйиш учун ишлатилган қоришма. 20. Ўн икки буржнинг бири, Саратон ва Сумбула буржларининг ўртасида жойлашган. 21. Йирик, пилта-пилта бўлиб ёғадиган қор.

Тузувчи: Тошкентдаги
229-мактабнинг
3 «В»-синф ўқувчиси Шерзод
ЗОЙИРОВ

ЎТГАН СОНДАГИ БОШҚОТИРМАНING ЖАВОБИ:

СОАТ МИЛЛАРИ Йўналишида: 1. Актор. 2. Нохуш. 4. Балиқ. 5. Форум. 7. Жануб. 8. Карам. 10. Камар. 11. Низом. 13. Нозир. 14. Роҳат. 16. Дамба. 17. Тарок. 19. Ватан. 21. Тошбақа. 21а. Театр. 22. Аллоф. 24. Помидор. 24а. Похол. 25. Данак. 27. Камалак. 27а. Камон. 28. Лимон. 30. Самовар. 30а. Сомса. 31. Вазир. 33. Ботинка. 33а. Болта. 34. Намат. 36. Ошқовоқ. 36а. Опера.

СОАТ МИЛИГА ТЕСКАРИ Йўналишда: 3. Тахир. 6. Варақ. 9. Мироб. 12. Бозор. 15. Баҳор. 18. Биржа. 20. Қайин. 23. Ампер. 26. Румол. 29. Какао. 32. Ребус. 35. Аждар. 37. Тақа. 38. Аппа. 39. Алла. 40. Анор. 41. Расм. 42. Март.

ЧАК-ЧАК

Хамир қорғач, 20—30 минут тиндириб қўясиз. Чак-чаки хамирига албатта тухум ва сирка билан сундирилган сода қўшиб қорилади. Хамир етилгач, зувалалар узасиз, ийлаб майда қирқасиз. Худди лағмон тайёрлашдаги сингари хамирни сомон шаклида кесасиз ва қозонда қовурасиз.

Асалга шакар қўшиб қиём тайёрлайсиз. Қовурилган хамирни идишга уюб сузасиз ва устидан асал билан шакар қиёмини қўясиз. Тайёрлаш жараёнида аралаштириб турасиз.

Тайёр бўлган чак-чаки совуқ сувда хўлланган паднисларга солиниб думалок, узунчок, пирамида шакллари берилади ва дастурхонга қўйилади.

350 г бугдой уни, 7 дона тухум, 0,5 г. сода, 5 г 9 фойзли сирка, туз, қовуриш учун 200 г ёғ, 350 г табиий асал, ярим стакан шакар.

ТОШКЕНТЧА ҚОЗОН КАБОБ

Гўшт, думба ёғ ва бош пиёзни гўшт қиймагайдан ўтказгач, масаллиққа тухум қўшиб ҳаммасини аралаштирасиз. Бу қиймани думалоқлаб, ҳар сикга 6 донадан тизасиз. Сикга тизишда қийма орасига халқа-халқа туғралган пиёз қўясиз ва фритюрда пиширасиз.

Дастурхонга янги помидор ва бодринг билан қўйилади.

Қўй ёки мол гўшти 1000 г, думба ёғ 80 г, 2 дона бош пиёз, 1 қошиқ усимлик мойи, бир чимдим зира ва 1 дона тухум. Гарнир учун 2 дона янги бодиринг ёки помидор.

Гулноза МАҚСУДОВА тайёрлади.
Тошкент тумани 25 - мактаб ўқувчиси.

AZIZ VATANIM

Baxt nuri porlagan aziz vatanim,
Sen mening yagona, shavkatim, shonim,
Sen mening borlig'im nurli jahonim.

BODOM

Meva qiladi bodom,
Terib oladi odam,
Savat-savat teradi,
Elu-yurtga beradi.

Elu yurt bizga deydi,
Rahmat bolalar, deydi.
Maza qilib bodomni,
Terib olib yeng, deydi.
Meva qiladi bodom,
Terib oladi odam.

O'ZBEKISTON

Assalom, O'zbekim, jonajon vatan,
Buyuk o'zbeklarning qutlug' tuprog'i,
Senga fido bo'lsin, jon, iymon vatan,
Ey o'zbek vatanning so'lmas yaprog'i.

Malika MAMAJONOVA,
Farg'ona viloyati, Chortoq tumanidagi 43-o'rta
maktabning 4-sinf o'quvchisi.

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ КҲМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:

Йўлдош САИДЖОНОВ, Омон МАТЖОН, Гулнора
ЙЎЛДОШЕВА, Хотам АБДУРАИМОВ, Дадахон
ЁҚУБОВ, Ҳамидулла ЙЎЛДОШЕВ, Мукаррама МУ-
РОДОВА, Мирзапўлат ТОШПЎЛАТОВ, Музаффар
ПИРМАТОВ, Баҳодир ТОҒАЕВ, Равшан ҚАМБА-
РОВ.

IBM компютерида терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г-0454.
43.351 нусхада босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босишга топшириш вақти 19.00
Топширилди — 19.00.

• Руйхатдан ўтиш тартиби
№ 000137
• Манзилимиз: 700129,
Тошкент шаҳри,
• Навоий кучаси, 30 уй.
• Нашр курсаткичи:
№ 64563
• Телефон:
• 144-22-64
• 136-54-21